

مدیریت شهری

شماره ۳۴ بهار ۱۳۹۳

No.34 Spring 2014

۳۳۵-۳۵۸

زمان پذیرش نهایی: ۱۳۹۲/۸/۱

زمان دریافت مقاله: ۱۳۹۲/۵/۱

کاربرد نظام زیبایی شناسی برگرفته از قرآن کریم در طراحی شهری

حسن ستاری ساربانقلی* - استادیار دانشگاه آزاد اسلامی، واحد تبریز، دانشکده هنر و معماری، گروه معماری، تبریز، ایران.

Application of Holy Quran aesthetic aspects in urban designing

Abstract

The research aims to investigate feasibility of application of Holy Quran aesthetic concepts and aspects in urban designing. The research methodology is based on analysis of Quran and interpretations. By studying the aesthetic concepts and aspects in Quran in three categories of terms, semiotics and systems; it is recommended to use these concepts in urban designing. Vocabularies and terms related to aesthetics are mentioned in Quran in five categories involving twelve vocabularies; Quran aesthetic systems consist of three categories and twelve systems; semiotics involve twenty one categories that they have been investigated as text analysis and propositions have been offered for urban designing accordingly. Application of Quran aesthetic concepts and aspects in urban spaces creates aesthetic feeling resulted from Islamic concepts in urban spaces and also it regenerates value systems based on Islamic identity in urban building. The results of this research indicate potential of application of Quran aesthetic concepts in urban designing that is investigated as "urban designing aesthetics based on holy Quran" in this research.

Key words: aesthetics, Quran, Quran based aesthetics discipline, urban design, and Islamic urban design

چکیده

هدف پژوهش امکان به کارگیری معانی و مفاهیم زیبایی شناسی قرآن کریم در طراحی شهری است. روش تحقیق مبتنی بر تحلیل متن قرآن کریم با محوریت تفاسیر موجود بوده است. با مطالعه دقیق معانی و مفاهیم زیبایی شناسی متن قرآن کریم در سه محور کلی واژگان و سامانه ها و نشانه ها؛ کاربرد آنها در طراحی شهری مورد پیشنهاد قرار گرفته است. واژگان مرتبط با زیبایی به کاررفته در متن قرآن کریم مشتمل بر پنج محور و دوازده واژه؛ سامانه های زیبایی مطرح شده در قرآن کریم در سه محور و دوازده سامانه؛ نشانه های زیبایی به کاررفته در قرآن کریم در بیست و یک محور؛ به شیوه تحلیل متن مورد بررسی قرار گرفته و به تناسب هر کدام پیشنهاداتی برای طراحی شهری ارائه گشته است. به کارگیری معانی و مفاهیم زیبایی شناسی قرآنی در فضاهای شهری، علاوه بر حس زیبایی شناسی منبعث از مفاهیم اسلامی در فضاهای زیستی شهری؛ سبب توجه و بازگشت به نظام ارزشی منطبق با هویت اسلامی در شهرسازی خواهد گردید. نتایج تحقیق بیانگر پتانسیل کاربردی معانی و مفاهیم زیبایی شناسی قرآن کریم در طراحی شهری است که در پژوهش تحت عنوان «نظام زیبایی شناسی طراحی شهری بر قرآن کریم»، نام برده شده است.

واژگان کلیدی: زیبایی شناسی، قرآن کریم، نظام زیبایی شناسی مبتنی بر قرآن کریم، طراحی شهری، شهرسازی اسلامی.

* نویسنده مسئول مکاتبات، شماره تماس: ۰۹۱۴۳۱۳۴۲۶۹، رایانامه: sattari@iaut.ac.ir

(France). کسی از میان فیلسوفان دوران ما پرسش «زیبایی چیست؟» را مطرح نمی‌کند. امروز نمیتوان تعریفی نهایی و قطعی از زیبایی ارائه کرد (احمدی، ۱۳۸۵، ص ۵۴). به هر حال هر چند شاید توافق کاملی برای تعریف زیبایی شناسی موجود نباشد ولی زیبایی همیشه با تحسین بشر همراه بوده است (McGann, 2004, p717). انگیزه زیبایی شناسی عمیقا در طبیعت انسان جاگرفته و آن را به سادگی نمی‌توان از حیطه پیچیده ذهنی وی که وجه تمایز انسان از حیوان است جداکرد (هاسپرزو و اسکلاندن، ۱۳۸۰، ص ۸۲).

هدف کلی پژوهش: مطالعه مبانی و مفاهیم زیبایی شناسی از دیدگاه قرآنی، بررسی مبانی و مفاهیم و قابلیت‌های شهرسازی از نقطه نظر زیبایی شناسی قرآنی و در نهایت ارائه راهبردها و راهکارهایی برای ارتقاء کیفی شهر از لحاظ مفاهیم زیبایی شناسی قرآنی در طراحی شهری است.

مقدمه ای بر فهم زیبایی شناسی قرآنی زیبایی به خدا و تجلیاتش نسبت داده شده است. بر خدا، بر محمد و خاندانش درود بفرست و مرا در همه حال توفیق ده که ذکر جمیل توگویم (حضرت علی بن الحسین، امام چهارم علیه السلام، ۱۳۷۵، الصحیفه‌ی السجادیه‌ی، نیایش بیست و یکم، ص ۱۴۱). **فَإِنَّ اللَّهَ جَمِيلٌ وَ يُحِبُّ الْجَمَالَ** (مجلسی، ۱۴۰۳ ق، ج ۶۲، ص ۱۲۶). پدیدار شد بر من خدای عز و جل در زیباترین صورت «رأيت ربى فى احسن صوره» (بقلی شیرازی، ۳۱، ۱۳۶۰: و المبیدی رشیدالدین، ۱۳۳۹، ج ۲، ص ۱۳).

مشاهده کردم خدای خود را در زیباترین صورتها. **أَللَّهُمَّ إِنِّي أَسْئُلُكَ مِنْ جَمَالِكَ بِجَمِيلِهِ وَكُلُّ جَمَالِكَ جَمِيلٌ**، **اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْئُلُكَ بِجَمَالِكَ كُلِّهِ**» (قلمی، ۱۳۶۵، دعای سحر، ص ۲۲۰). خداوندا، جستجوی کنم ترا از زیبایی تو در زیباترین گونه ات و تمام مظاهر تو زیبایست. خداوندا جستجو میکنم ترا با تمام زیباییهایت. **تَجْلِي زَيْبَايَهِ** در تمام هستی مشهود است. **«الَّذِي أَحْسَنَ كُلَّ شَيْخَلَفَهُ»** (سوره‌ی سجده آیه ۷). هرچه را آفرید زیبا آفرید. از طرفی **«فَأَيْمَنًا تُولُوا فَشَمَّ وَجْهُ اللَّهِ»** (سوره‌ی بقره آیه ۱۱۵). به هر سو روکنید خدا آنجاست. **«هُوَ اللَّهُ الْخَالِقُ**

مقدمه

خدا زیبایست و زیبایی را دوست دارد (حدیث شماره ۱۱۳۵، میرزاگی علی اکبر، ۱۳۸۷، نهج الفصاحه، ص ۲۰۳). شهر می‌باشد نمودهایی از خالق و جلوه هایی از این زیبایی و زیبادوستی را در خود به طور مادی هویتاً سازد. بررسی معانی و مفاهیم زیبایی شناسی در بطن اندیشه اسلامی و کنکاش در متن اصیل اسلامی قرآن کریم برای دست یافتن به مفاهیم و اندیشه‌های پویای قابل استفاده در شهرهای اسلامی در دوران معاصر امری ضروری به نظر می‌رسد (ستاری ساربانقلی، ۱۳۸۸). در دوران معاصر انسان در تلاش برای دست یافتن به معنا و مفهوم و هویتی برای زیستن و زیست گاههای محیط خویشتن است. در شهرهای مسلمان نیز این مساله به دلیل بحرانهای هویتی و تقابی با مفاهیم مدرن و اندیشه‌های وارداتی بسیار جدی‌تر و آشکارتر می‌تواند مشهود باشد. از طرفی در شهرهای امروز مسلمانان شاهد تلاشهای بسیاری در دست یافتن به مفاهیم متناسب با هویت اصیل اسلامی هستیم. از میان مفاهیمی که همیشه سعی در راه یافتن و رسیدن به این مفهوم در بستر فضاهای شهری گردیده است: مفهوم «زیبایی» و امر زیبا همواره جایگاهی مهم داشته است. این که زیبایی در اندیشه اسلامی مبتنی بر قرآن کریم چه بوده و این مفهوم در شهرهای ما چگونه می‌تواند مورد استفاده قرار گیرد؛ دغدغه اصلی این پژوهش می‌باشد. به دلیل تداوم اندیشه و تفکر اسلامی و حضور و ظهور شهرهای عهد اسلامی و نیز تلقی آرمان خواهانه اسلام در نگرش به زندگی و کمال خواهی اندیشه اسلامی، می‌باید امکان پذیرش مفاهیم زیبایی شناسانه خاصی در بطن ماهیتی شهرهای اسلامی موجود باشد.

مدیریت شهری

فصلنامه مدیریت شهری
Urban Management
شماره ۳۴ بهار ۱۳۹۳
No.34 Spring 2014

۳۳۶

شاید هرگز نتوان زیبایی را تعریف کرد و به تعریف مشترکی از زیبایی رسید و به قول استاد مطهری «این سوالی است که هنوز احدی به آن جواب نداده است زیبایی چیست؟ ... ما داریم در دنیا خیلی چیزها که انسان وجودش را درک می‌کند ولی نمی‌تواند آن را تعریف کند زیبایی از همین قبیل است» (مطهری، ۱۳۸۵، ص ۸۸). و نیز حرف آناتول فرانس: ما هرگز به درستی نخواهیم دانست که چرا یک شیء زیباست (Anatole, 1924, p.176)

شهری در

فصلنامه مدیریت شهری
Urban Management
شماره ۳۴ بهار ۱۳۹۳
No.34 Spring 2014

۳۳۷

به زیبایی‌های صوری حوریان بطور دقیق می‌پردازد، نشانه اهمیت زیبایی صوری انسانی است (افراسیاب پور، ۱۳۸۰، ۶۹). حدیث قدسی: «من طلبنی و جدنی، ومن وجدنی عرفنی و من عرفنی احبنی و من احبنی عشقنی و من عشقنی عشقته و من عشقته قلتله فعلی دیته و من علی دیته فانا دیته». هر که مرا جست، بیافت و هر که مرا یافت، بشناخت و هر که مرا بشناخت، به من دل بست و هر که به من دل بست، عاشقم شد و هر که عاشقم شد، من عاشقش شدم و هر که بر او عاشق شدم کشتمش و هر که کشتمش، خونبهایش بر من است و هر که خونبهایش بر من است، من خونبهای او هستم. و نیز: «بندهی من ... به من نزدیک می‌شود تا اینکه دوستش بدارم و هنگامیکه دوستش داشتم، گوشی که با آن می‌شنود منم، چشمی که با آن می‌بیند منم، زبانی که با آن سخن می‌گوید، منم، دستی که با آن ضربتی می‌زنند، منم، پایی که با آن راه می‌رود، منم» (الهجویری، بی‌تا، ص ۳۲۶). در قرآن کریم صعود تدریجی سلسله مراتب زیبایی مورد تاکید بوده است. «یوسف و زلیخا هردو طالب جمال اند، اما یوسف طالب جمال عقلی است و زلیخا، خواستار جمال حسّی، ... شاید کلمه حسن و حسین که به معنای زیباست بدلیل آن بوده که آن بزرگواران مظهر حسن و جمال حضرت حق بوده‌اند (ریاضی، ۱۳۶۹، ص ۲۰۶). رسول خدا(ص) فرمود: «ان للحسين محبه مکنونه فی قلوب المؤمنين» (افراسیاب پور، ۱۳۸۰).

روش تحقیق: این پژوهش از نظر نتایج پژوهش کاربردی- توسعه‌ای، از زمان منطق اجرای پژوهش قیاسی، از نظر فرآیند اجرای پژوهشی کبی و از نظر هدف پژوهش به حالت توصیفی - تحلیلی بکاررفته است. پژوهش حاضر از دو بخش تشکیل یافته است. بخش اول با استفاده از روش تحلیل محتوا و ابزار مطالعات کتابخانه‌ای به تحلیل مفاهیم زیبایی شناسی در تفکر قرآنی پرداخته شده است. در بخش دوم پژوهش، برای معانی و مفاهیم و اصول حاصله از زیبایی شناسی قرآنی به ارائه راهکارهایی در حیطه طراحی شهری پرداخته شده است.

بخش اول پژوهش بررسی مفاهیم و پدیده‌های زیبایی بشناختی و سامانه‌های زیبایی در قرآن کریم می‌باشد.

الباری، المُصَوَّرُ لِهِ الْأَسْمَاءُ الْحُسْنَى» (سوره‌ی حشر آیه‌ی ۲۴). او خداوندی است خالق، آفریننده‌ای بی‌سابقه، و صورتگری (بی‌نظیر)، و برای او نامهای زیباست. «از خداوند به عنوان مصوّر تعبیر شده است یعنی خداوند عالم را به بهترین وجه و در زیباترین صورت ممکن آفریده و در آن صوتگری نموده است» (اعوانی، ۱۳۷۵، ص ۳۴۸). در قرآن نمود زیبایی مطلق و زیبایی نسبی تاکید شده است. «آفرینش از نظر قرآن کریم با جمال و زیبایی آمیخته است، هم جمال وزیبایی نفسی و هم جمال وزیبایی نسبی» (جوادی آملی، ۱۳۶۹، ص ۲۶). در قرآن زیبایی معنوی و زیبایی مادی هر دو ذکر شده است. زیبایی‌های معنوی مانند: «صَبَرًا جَمِيلًا» (سوره‌ی معراج آیه ۵)، «هِجْرًا جَمِيلًا» (سوره‌ی مزمول آیه ۱۰)، «فَصَبَرُ جَمِيلً» (سوره‌ی یوسف آیه ۱۸)، «ازِينَهُ فِي قُلُوبِكُمْ» (سوره‌ی حجرات آیه ۲۴)، «قُولُوا لِلنَّاسِ حُسْنَا» (سوره بقره آیه ۸۳) و «أَحْسَنُ الْحَدِيثِ» (سوره زمر آیه ۲۳). بخش دوم زیبایی‌های مادی نظیر: «حُسْنُهُنَّ» (سوره احزاب آیه ۵۲)، زیبایی زنان، و «كَوَاعِبَ أَثْرَابًا» (سوره‌ی بناء آیه ۳۳)، «لَوْنَهَا تَسْرُ النَّاظِرِينَ» (سوره‌ی بقره آیه ۶۹)، رنگ زیبای آن بینندگان را شاد سازد. «حُور» (سوره الرحمان آیه ۷۲) زن چشم سیاه سفیدروی، «حُورِعِينٍ» (سوره‌ی دخان آیه ۵۴، سوره‌ی طور آیه ۲۰، سوره‌ی واقعه آیه ۲۳). در قرآن مجید در مسائل اقتصادی و مالی هم به زیبایی اشاره شده: «وَلَكُمْ فِيهَا جَمَالٌ حِينَ ثَرِيْحُونَ» (سوره‌ی نحل آیه ۶). در قرآن کریم اهمیت فوق العاده به انسان داده شده و به عنوان زیباترین جلوه‌ها و بالاترین موجود در درگ زیبایی، معرفی شده است. «لَقَدْ حَكَفْنَا الْأَنْسَانَ فِي أَحْسَنِ تَقْوِيمٍ» (سوره تین آیه ۴)، ما انسان را در زیباترین صورت و نظام آفریدیم. «... وَ صَوَّرَ كُمْ فَأَحْسَنَ صَوَّرَ كُمْ ...» و شمارا صورتگری کرد و صورت‌هایتان رانیکو آراست... (سوره‌ی ۶۴ تغابن آیه ۳). قرآن مجید چنان احترامی برای انسان قائل شده که از ملائکه و فرشتگان خواسته شده تا انسان را سجده کنند. خداوند بعد از خلقت انسان از خود تمجید نموده: «تَبَارَكَ اللَّهُ أَحْسَنُ الْخَالِقِينَ» (سوره المؤمنون آیه ۱۴). در قرآن مجید از قصه یوسف نتیجه می‌شود وقتی خداوند قهرمان داستان خود را مردی با چهره‌ای زیبا انتخاب می‌کند و یا

بررسی نمونه‌های قرآنی در محورهای سه گانه زیبایی انسان، زیباییهای طبیعت، و زیباییهای معنوی و اخلاقی به همراه تحلیل واژگان زیبایی، سامانه‌های زیبایی شناسی، به کاررفته در متن قرآن کریم به تفضیل در جدول بررسی می‌باشد.

جدول ۱. واژگان زیبایی به کار رفته در متن قرآن کریم؛ مأخذ: براسas (ستاری ساربانقلی ۱۳۸۸) و (خرقانی ۱۳۸۷) و پردازش تحقیق مبتنی بر متن قرآن کریم از نگارنده.

مرتبه	واژه	معانی و توضیحات تکمیلی	تکرار	صداق و آیه متناظر
	جمال	انیاشتگی و بزرگی فیزیکی؛ زیبایی و حسن در مقابل زشتی و قبح؛ زیبایی بسیار. (سیاح، ۱۳۸۰)	۸ بار؛ جمال ۱؛ جمیل ۷	زیبایی دامها؛ زیبایی صبر؛ گذشت؛ دوری گزیدن و رها کردن؛ نحل ۱۶ آیه ۶، "وَ لَكُمْ فِيهَا جَمَالٌ حِينَ تُرْبِحُونَ وَ حِينَ تَسْرُحُونَ". کلمه جمال به معنای زینت و حسن منظر است (علامه طباطبائی، ۱۳۷۴، ترجمه المیزان، ج ۱۲، ص ۳۱۲).
	حسن	شادی آور و دلپیشند؛ پسند شده عقل؛ پسند شده نفس؛ پسند شده حس؛ حسن نعمتی است که انسان را خوشحال کند؛ کمال؛ خوشایند؛ خوب	کاربرد ۱۹۴ بسیار بار ریشه	خوش قرارگاه و مقامی؛ جاودانگی همراه نیکو قرارگاه و منزل پر نعمت؛ نیکی خدایی؛ کار نیکو؛ نیکوی زیاده؛ نیکی و افزایش ثواب؛ پذیراشدن با حسن؛ تسليم خدا و نیکوکاری؛ پیروی دین حق؛ برگزیده شدن به دوستی خداوند؛ فرقان ۲۵ آیه ۷۶؛ قصص ۲۸، آیه ۷۷؛ یونس ۱۰، آیه ۲۶، سوری ۴۲، آیه ۲۳؛ آل عمران ۳، آیه ۳۷؛ نساء ۴، آیه ۱۲۵
	زینت	زیبایی و زیباسازی؛ زینت نفسانی مانند دانش و اعتقادات خوب؛ زینت جسمانی مانند: قوت، بلند فاقمتی و تناسب اعضاء؛ زینت بیرونی مانند: مال و مقام	مشتقات ۴۶ زینت به ۲۰ وجه	زیبور ایمان؛ زیبور زنان؛ زینت مال؛ زینت لباس؛ زینت دنیا؛ زینت اعمال و مغور شدن برای کسانیکه ایمان نمی‌آورند، نمل ۲۷ آیه ۴، انفال ۸ آیه ۴۸؛ "إِنَّ الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِالْآخِرَةِ زَيَّنَ لَهُمْ أَعْمَالُهُمْ فَهُمْ يَعْمَهُونَ". معنای زینت دادن عمل این است که، عمل را طوری قرار دهند که آدمی مجذوب و شیفتنه آن شود (علامه طباطبائی، ۱۳۷۴، ترجمه المیزان، ج ۱۵، ص ۴۸۳).
	حلیه	خشایند و دلخواه نفس بودن؛ زیبا کردن و آراستن	۹ بار	زیبور آراستن بهشتیان و زیورهای دنیوی؛ انسان ۷۶ آیه ۱۸؛ زخرف ۴۳ آیه ۲۱
	بهجهت	زیبایی؛ خوشرنگی؛ خرمی؛ شادی؛ به زیبایی ای اطلاق میشود که بیننده را دلشاد سازد	بهجهت ۱ و ۲ بار	در توصیف رستنی‌ها آمده است؛ خلق آسمانها و زمین؛ بارش باران؛ باغ‌ها بهجهت انگیز و رویش درختان؛ سوره نمل ۲۷ آیه ۰، "وَ كَلِمَهُ ذَاتٍ بِهِجَةٍ صَفْتُ حَدَائِقَ اسْتَ، در مجمع البیان گفته: ذات بهجه، یعنی چیزی که دارای منظرهای نیکو است که هر کس آن را ببیند میتھج و خوشحال می‌گردد (علامه طباطبائی، ۱۳۷۴، ترجمه المیزان، ج ۱۵، ص ۵۴۴).
	زخرف	زینتی است خوش نما و زرق و برق دار	۴ بار	سخنان خوش ظاهر و با آب و تاب / خانه‌های زر و زیور یافته؛ یونس ۱۰ آیه ۲۴؛ انعام ۶ آیه ۱۱۲
	تسویل	تسویل آن است که نفس آنچه را خود بر آن اشتیاق دارد بیاراید و زشت را زیبا جلوه گر کند	۴ بار ماضی	آراستن نفس کار بد را فربیکاری نفس، آرزوهای دور و دراز و فریب شیطان یوسف ۱۲ آیه ۱۸ و ۸۳؛ طه ۲۰ آیه ۶۹؛ محمد ۴۷ آیه ۲۵

۱. زخرف ۴ بار در قرآن آمده و نام یکی از سوره‌های کریمه است

حبک	زیبایی؛ آفرینش برابر و یکسان؛ جمع	یک مورد	سوگند به آسمان تو در تو، ذاریات ۵۱ آیه ۷
تبرج	زینت نمایی زن؛ خروج زن از منزل؛ کلمه «تبرج» به معنای ظاهر شدن در برابر مردم است (علامه طباطبائی، ۱۳۷۴، ترجمه المیزان، ج ۱۶، ص ۴۶۳)	یک بار	آشکار نکردن زیستها؛ برپاداشتن نماز و دادن زکات و اطاعت از اولی الامر؛ زدودن آسودگی؛ پاکی و پاکیزگی، احزاب آیه ۳۳
نور	النور، الضو؛ روشنایی و روشنی؛ مشکوه؛ گنجه و طاقچه ای که چراغ در آن واقع شود و نور دهد، مصباح؛ چراغ و چیز پر نور؛ زجاجه؛ آبگینه، بلور و شیشه؛ کوکب دری؛ ستاره پر نور؛ شجره مبارکه؛ درخت زیتون؛ زیست؛ رونغن زینتون؛ نور علی نور؛ نور عظیم (سیاح، ۱۳۸۰)	ریشه نور ۱۹۴ بار؛ ترکیب نور ۳۶ بار؛ نور ۱۰ بار	نور در معنای خداوند تبارک و تعالی آمده است. خدا نور آسمانها و زمین است؛ نور به معنی دین اسلام (توبه آیه ۳۲ و صف آیه ۸)؛ به معنای پیامبر اکرم (ص) (مائده آیه ۱۵)؛ هدایت الهی؛ نور ایمان؛ بیان حلال و حرام (اعراف آیه ۱۵۷ و شوری آیه ۵۲ و تعابن آیه ۸)؛ روشنایی روز (انعام آیه ۱)؛ نور در معنای عدل (زمیر آیه ۶۹)، مائدۀ آیه ۱۵؛ مائدۀ آیه ۴۴؛ مائدۀ آیه ۴۶؛ توبه آیه ۳۱، نور آیه ۳۵؛ نور آیه ۳۵؛ نور آیه ۴۰؛ نور آیه ۸؛ صف آیه ۲۲
لون	رنگ؛ رنگ های به کاررفته در قرآن کریم به ترتیب زرد و سفید و سیاه و سبز و قرمز می باشد؛ رنگ زرد؛ اولین رنگ قرآنی و داری خواص منحصر به فرد. رنگ خالص، شادی، سرور، درخشندگی؛ سفید؛ روشنایی، نور، بشارت، امید، رحمت، درخشند، لذت بخش، گوارا، توصیف همسران بہشتی، لباس احرام، یکدستی، پاکی؛ سیاه؛ خشم، تیرگی، جهالت، اندیشه غلط؛ سبز؛ رنگ لباس بہشتیان، نشانگر طراوت و زندگی، رنگ گیاهان و رنگ طبیعت، ارتباط با آب؛ قرمز؛ با واژه حمر و همراه رنگ های دیگر؛ رنگ خدایی؛ صبغه الله، آیه ۱۳۸ سوره بقره	لون ۹ مورده ۲۵	همیت رنگ زرد؛ (رنگ میان سفیدی و سیاهی)؛ کاربرد رنگهای گوناگون همراه با گیاه و فضای سبز؛ ارتباط میان هیجان و رنگ زرد؛ رنگ سپید و زرد و سبز؛ سفیدی و سیاهی؛ روشنایی و تاریکی؛ جدایی مردمان با رنگ چهره هایشان؛ رنگ سفید ید بیضاً مظہر بشارت و امید و رحمت؛ سبز رنگ لباس بہشتیان؛ سبز همراه سبزه و آب بیانگر حیات و سرزندگی و نشاط؛ ترکیب رنگهای سفید و سیاه و زرد و سبز و قرمز؛ رنگ خدایی رنگ توحید و ایمان؛ رنگ خدایی همراه عبادت و ایمان؛ رنگ خدایی بهترین رنگها؛ بقره ۲ آیه ۶۹، محل آیه ۳؛ محل آیه ۶۹؛ روم آیه ۲۲؛ فاطر آیه ۷؛ فاطر آیه ۲۸؛ زمر آیه ۲۱؛ رنگ خدایی؛ صبغه الله، آیه ۱۳۸ سوره بقره
قدر	اندازه چیزی؛ میانه زین؛ سرشانه؛ توانایی؛ توانگری؛ فراخی؛ مقدار؛ ارزش؛ میزان؛ تناسب (سیاح، ۱۳۸۰)	۱۰ بار	زمان مشخص و معین؛ متناسب و اندازه بودن؛ عمل صالح همراه تناسب؛ معین کردن روزی و برافراشتن کوهها و انواع منابع و برکات؛ جاری ساختن چشمۀ ها همراه آب آسمانها؛ به اندازه توانایی؛ فکر همراه تناسب و قدر؛ مدت معین و معلوم؛ هدایت همراه قدر و اندازه؛ طه آیه ۴۰؛ سبا آیه ۱۱؛ فصلت آیه ۱۰؛ قمر آیه ۱۲؛ طلاق آیه ۷؛ مدثر آیه ۱۸؛ مدثر آیه ۱۹؛ مدثر آیه ۲۰؛ مرسلات آیه ۳؛ اعلی آیه ۲۲

۲. واژه های مربوط به رنگ: زرد ۵ بار با واژه های: صفراء، صفر، مصفر آمده است. سفید ۱۲ بار با واژه های ایض، بیض، ایبیضیت، تبیض آمده است. سیاه ۷ بار و در ۶ آیه وجود دارد که ۳ مرتبه همراه رنگ سفید آمده است. سبز: در قرآن کریم کلمات خضر، خضراء، اخضر، مخضره به معنای سبز و نیز کلمه مدهامتان در سوره الرحمن و دیگری احوى در سوره اعلی که در مجموع ۱۰ بار در قرآن کلا رنگ سبز آمده است. قرمز: با واژه حمر تنها یک بار در سوره فاطر ۳۵ آیه ۲۷ آمده است (الَّمْ تَرَأَنَ اللَّهُ أَنْزَلَ مِنَ السَّمَاوَاتِ مَاءً فَأَخْرَجَنَّا بِهِ ثَمَرَاتٍ مُّخْتَلِفًا الْوَانُهَا وَمِنَ الْجِنَّاتِ جُنَاحٌ بِيِضٌ وَحُمْرٌ مُّخْتَلِفٌ الْوَانُهَا وَغَرَّا بِيِبُ سُودٌ). رنگ خدایی: صبغه الله، سوره بقره آیه ۱۳۸

جدول ۲. سامانه‌های زیبایی در قرآن کریم؛

ماخذ: براساس (ستاری ساربانقلی ۱۳۸۷) و (خرقانی ۱۳۸۷) و پردازش تحقیق مبنی بر متن قرآن کریم از نگارنده.

نمونه زیبایی	مصداقها و مفاهیم برگرفته زیبایی	متن سوره
زیبایی انسان	مراحل آفرینش انسان و چگونگی رشد جنین؛ دمیدن روح؛ حسن خداوند به عنوان آفریننده از سوی دیگر نشانگر حسن انسان به عنوان آفریده است؛ توازن و اعتدال؛ هندسه زیبا و دقیق اندامهای انسان؛ تناسب آفرینش؛ تناسب شگفت قرارگیری و اندازه و ترکیب رنگها، توازن؛ زیبایی بعد روحانی و باطنی انسان؛ زیبایی انسان در صورتگری او؛ زیباترین صورت برای انسان؛ توجه به زیبایی انسان؛ اهمیت زیبایی انسان؛ بهترین نظام؛ بازگشت به مرکز و مبدأ اصلی؛ زمین + انسان + آسمان؛ ساحت زمینی و ساحت آسمانی؛ اهمیت نظام و روزی پاکیزه و طیب؛ تصویرپردازی آفرینش و منزلگاههای آفرینش بشر؛ نظام سلسله مراتبی در خلق و روزی بشر؛ توجه مداوم بشر به خالق هستی؛ تناسب اجزا نسبت به یکدیگر؛ تناسب مجموع اجزاء آن هدفی که به خاطر آن غرض ایجاد شده است؛ اهمیت و ارزش انسان؛ اهمیت و تذکر مداوم به آدمی جهت به یادآوردن خالق.	مومنون ۲۳، بخشی از آیه ۱۴: آن گاه نطفه را به صورت علقه درآوردیدم. پس آن علقه را مضغه گردانیدیم، و آن گاه مضغه را استخوانهایی ساختیم، بعد استخوانها را با گوشتش پوشانیدیم، تن آدمی هم آلتی است برای جان آدمی (همان، ج ۱۵، ص ۲۷). انظرار ۸۲ آیات ۶ تا ۸: ای انسان، چه چیز تو را در باره پروردگار بزرگوارت مغور ساخته؟ (۶) همان کس که تو را آفرید، و [اندام] تو را درست کرد، و [آن گاه] تو را سامان بخشید. (۷) و به هر صورتی که خواست، تو را ترکیب کرد. تین ۹۵، آیه ۴: [که] براستی انسان را در نیکوترین اعتدال آفریدیم. تعابن ۴۴ آیه ۳: آسمانها و زمین را به حق آفرید و شما را صورتگری کرد و صورتهایتان را نیکو آراست، و فرجام به سوی اوست. المومن ۴۰، آیه ۶۴ خدا کسی است که زمین را برای شما قرارگاه ساخت و آسمان را بنایی و شما را صورتگری کرد و صورتهای شما را نیکو نمود
زیبایی طبیعت	آسمان	ق ۵۰ آیه ۶ مگر به آسمان بالای سرشان نگریسته‌اند که چگونه آن را ساخته و زیشنش داده‌ایم و برای آن هیچ گونه شکافتگی نیست. (۶) صفات ۳۷، آیه ۶ ما آسمان این دنیا را به زیور اختران آراستیم. (۶) فصلت ۴۱ بخشی از آیه ۱۲: پس آنها را [به صورت] هفت آسمان، در دو هنگام مقرر داشت و در هر آسمانی کار [مربوط به] آن را وحی فرمود، و آسمان [این] دنیا را به چراغها آذین کردیم و [آن را نیک] نگاه داشتمیم این است اندازه‌گیری آن نیرومند دان. (۱۲) و به یقین، ما در آسمان برجهای قرار دادیم و آن را برای تماشگران آراستیم. (۱۶) حجر ۱۵ آیه ۱۶ ضحا ۹۳ آیه ۱: وَالضُّحَىٰ (۱)
بیش از ۷۵ آیه		گشودن صحیح؛ توجه و ستایش آسمان با سوگند خوردن؛ توجه به زیباسازی و زیبایی آسمان و فضای آسمان؛ روش نیکو و انتخاب؛ نمودهای عظمت و قدرت لایزال حق؛ نزول آب از آسمان و معرفی آن به عنوان علت زیبایی در روی زمین؛ اهمیت توجه به فضای بالا و آسمان در زیباسازی فضای بصری
		کهف ۱۸ بخشی از آیه ۶: تا آن گاه که به غروبگاه خورشید رسید، به نظرش آمد که [خورشید] در چشمهای گل آلود و سیاه غروب می‌کند...

فصلنامه مدیریت شهری
Urban Management
شماره ۳۴ بهار ۱۳۹۳
No.34 Spring 2014

۳۴۰

ادامه جدول ۲. سامانه‌های زیبایی در قرآن کریم:

<p>نمل ۲۷ بخشی از آیه ۶۰: یا آن کسی که آسمانها و زمین را خلق کرد و برای شما آبی از آسمان فرود آورد، پس به وسیله آن، باغهای بهجت انگیز رویاندیدم.</p> <p>حج ۲۲ بخشی از آیه ۵: زمین را (در فصل زمستان) خشک و مرده می‌باشد؛ اما هنگامی که آب باران بر آن فرو می‌نشیند، به حرکت درمی‌آید و می‌دهیم و از هر نوع گیاهان زیبا می‌دهید! (۵)</p> <p>ق ۵۰ آیه ۷ تا ۱۱: و زمین را گستردیم و در آن لنگر [آسا کوه] ها فرو افکنديم و در آن از هر گونه چشمک و مرده می‌باشد؛ اما هنگامی که آب باران بر آن فرو می‌نشیند، به حرکت درمی‌آید و می‌دهیم و از هر نوع گیاهان زیبا می‌دهید! (۵)</p> <p>خرما که خوش روحی هم چیده دارند. (۱۰) برای روزی بندگان است، و با آن [آب] سرزمین مردهای را زنده گردانیدم رستاخیز چنین است. (۱۱) ... آن حسنی ... که مانند گلها و درختان خرم و باغهای سبز دیدنش لذت‌آور است... یعنی چیزی که هر کس با آن اظهار مسرت و خوشحالی می‌کند... (همان، ج ۱۸، ص ۵۱۰).</p> <p>نحل ۱۶ آیه ۶۰ و لکم فیها حمال حین تربخون و حین تسرخون (۶) و در آنها برای شما زیبایی است، آن گاه که [آنها را] از چراگاه برمی‌گردانید، و هنگامی که [آنها را] به چراگاه می‌برید. (۶)</p> <p>حجرات ۴۹ بخشی از آیه ۷: ... ولی خداوند ایمان را محبوب شما قرار داده و آن را در دلهایتان زینت بخشیده‌ایم، و (به عکس) کفر و فسق و گناه را منفورتان قرار داده است... (۷)</p> <p>خدا ... ایمان را در دلهایتان زینت داده... (همان، ترجمه المیزان، ج ۱۸، ص: ۴۶۸)</p> <p>بقره ۲ بخشی از آیه ۸۳: ... وَقُولُوا لِلّٰهِ حُسْنًا... (۸۳) و به مردم نیک بگویید (۸۳)</p> <p>اسرا ۱۷ آیه ۵۳: و به بندگانم بگو: «آنچه را که بهتر است بگویند»، که شیطان میانشان را به هم می‌زند، زیرا شیطان همواره برای انسان دشمنی آشکار است. (۵۳)</p> <p>وَوَصَّيْنَا الْإِنْسَانَ بِوَالِدَيْهِ حُسْنًا ... ما به انسان توصیه کردیم که به پدر و مادرش نیکی کنند... (۸)</p> <p>عنکبوت ۲۹ بخشی از آیه ۸</p>	<p>توجه بیشتر قرآن به زیبایی‌های رویاندی و بیانی؛ برتری زیبایی بیانی بر زیبایی جمادی؛ پیوسته در حال پویش؛ شادابی، خرمی و زیبایی رنگی؛ استفاده از واژه بهجت در مورد سبزه زاره؛ توجه دادن به آفرینش و زیبایی آسمان؛ رویانیدن گیاهان در زمین پس از گستراندن آن و برافراشتن کوههای بلند؛ دشت‌های هموار در کنار کوههای بلند زمینه ساز رویش گیاهان؛ تضاد این دو سبب افزون شدن زیبایی شناسی منظمه؛ چیدمان روی هم؛ حضور آب در سبزه زار؛ نزول آب از آسمان؛ نخلهای بلند قامت؛ تراکم فضای درختان؛ بارش باران بر سبزه زار؛ تصویرسازی (زنده شدن سرزمین مرده)؛ حضور آب در کنار فضاهای سبز؛ زنده شدن زمین مرده با آب و سبزه و درخت؛ پندآموزی؛ همراه بودن آفرینش و خلق همراه صورتگری و فضای سبز و آب و گیاه؛ حضور آب و سبزی و پستی و بلندی سبب زیبایی زمین است؛ شادی همراه سرسیزی سبزه زار</p>	<p>سبزه زار</p>
<p>حرکت؛ جمال جامعه به استقلال، خودکفایی، تولید و توسعه (داماداری) است. در واقع جمال، استقناه و خودکفایی جامعه است؛ جمال جامعه در حرکت و تلاش است نه رکود و خمود؛ حرکت دسته جمعی نه تک روی</p>	<p>زیبایی جانداران</p>	
<p>ایمان دوست داشتنی و زیبایی؛ کفر و پلیدی و نافرمانی، از مظاهر رشتی؛ محبوب داشتن ایمان؛ زیبایی ایمان از جانب خداست؛ ارتباط زیبایی ایمان با قلب و دل؛ زیبایی و آراسته شدن دلها</p>	<p>ایمان</p>	<p>زیبایی های معنوی و اخلاقی</p>
<p>دعوت به زیبایی در گفتار و کردار؛ ادب زیبایی؛ دوری از خشونت و بدزبانی و بدفرجامی؛ سخن زیبایی دشمنی و اختلاف افکنی شیطان را ناکارآمد می‌سازد. سخن موزون؛ سخن زشت ملازم فتنه و فساد؛ سعی در گفتار به شیوه احسن و بهترین نحو؛ تاکید بر زیبایی گفتار و رفتار</p>	<p>گفتار و کردار</p>	
<p>امر به رفتار خوب و زیبایی با والدین؛ رفتار زیبای متراffد نیکی؛ زیبایی در حسن سلوک در خانواده؛ فضای معنوی در حریم خانواده</p>	<p>رفتار خوب با والدین</p>	

ادامه جدول ۲. سامانه‌های زیبایی در قرآن کریم:

فَاصْبِرْ صَبَرًا جَمِيلًا معارض ۷۰ آیه ۵ بوسف ۱۲ بخشی از آیه ۱۸ و ۸۳: ...فَاصْبِرْ جَمِيلُ... (۱۸) قَالَ بْلٌ سَوَّاتٌ لَكُمْ أَنْفُسُكُمْ أَمْرًا فَاصْبِرْ جَمِيلٌ عَسَى اللَّهُ أَنْ يَأْتِيَنِي بِهِمْ جَمِيلًا إِنَّهُ هُوَ الْعَلِيُّ الْحَكِيمُ (۸۳)	صبر زیبا؛ عدم گله و شکایت؛ راضی بودن به رضای حق (صبرزیباست پس چون زیباست من در برابر این پیشامد صبر پیشه می کنم المیزان علامه طباطبایی؛ خواهان صبر از خدا؛ التزام نهایی دانایی و حکمت با صبر؛ تاکید بر اینکه عدم صبوری ناشی از هوای نفس است	صبر
حجر ۱۵ بخشی از آیه ۸۵: ...پس، از آنها به طرز شایسته‌ای و زیبا صرف‌نظر کن (۸۵) و فاصله الصَّفَحُ الْجَمِيلُ ... علاوه بر اینکه او را عفو کردم روی خوش هم به او نشان دادم، ... امام علی بن ابی طالب (ع) صفح را به عفو بدون عتاب تفسیر فرموده‌اند (همان، ج ۱۲، ص ۲۸۱)	گذشت زیبا؛ ارتباط آسمان و زمین و میان آنها با گذشت زیبا؛ تعیلم و تربیت سازنده؛ تطابق با منطق و قواعد زندگی انسانی، پیدایش ذوق و شهود و احساس زیبا جویی آدمی	گذشت
مزمول ۷۳ آیه ۱۰: وَ اصْبِرْ عَلَىٰ مَا يَقُولُونَ وَ اهْجُرْهُمْ هَجْرًا جَمِيلًا (۱۰) و بر آنچه می‌گویند شکیبا باش و از آنان با دوری گردندی خوش فاصله بگیر. (۱۰)؛ هجر جمیل مخالفت قلبی ... ولی در ظاهر ملایمت ... و مدارات در دعوه‌ای الحق (طیب، ۱۳۷۸، ج ۱۳، ص ۲۵۳).	دوری گزیدن زیبا؛ صبر بر گفتن ناپسند؛ شکیبا؛ هجرت زیبا؛ آگاه ساختن و تحصیل اعتدال روحی	دوری زیبا
احزاب ۳۳ آیه ۲۸ و آیه ۴۹: ای پیامبر، به همسرانت بگو: «اگر خواهان زندگی دنیا و زینت آنید، بیایید تا مهرتان را بدhem و [خوش و] خرم شما را ده کنم. (۲۸).... ای کسانی که ایمان اورده‌اید، اگر زنان مؤمن را به نکاح خود درآورده‌ید، آن گاه طلاقشان دادید، ... پس مهربان را بدھید و خوش و خرم آنها را رها کنید. (۴۹)	خوشی و خرمی؛ عدم خشونت؛ صلح؛ دوری زیبا همراه با ادای مهر؛ تاکید بر ادای مهر؛ روانه کردن زیبا؛ همراهی ایمان با طلاق زیبا؛ زندگی دنیا همراه با زینت آن (نکوهش مادی صرف بودن)؛ همراهی ایمان با حسن رفتار و خوبی حتی در طلاق؛ نکوهش زیبایی مادی در قبال زیبایی معنوی؛ اهمیت بیشتر به زیبایی‌های معنوی	طلاق زیبا

مدرس شهری

فصلنامه مدیریت شهری
Urban Management
شماره ۳۴ بهار ۱۳۹۳
No.34 Spring 2014

۳۴۲

پس از بررسی سامانه‌های زیبایی در قرآن کریم پرداخته می‌شود. در این مرحله بعد از مشخص شدن مبانی و مفاهیم نظام زیبایی شناسی قران کریم، برای تمامی محورهای ذکر شده؛ اعم از نظام واژگان، سامانه‌های زیبایی قرآنی، نظام نشانه شناسی زیبایی قرآنی، پیشنهادهای کاربردی در حیطه طراحی شهری در سه جدول شماره ۴ و ۵ و ۶ ارائه می‌شود. نتایج تفضیلی بررسی پدیده‌های زیبایی شناسی و سامانه‌های زیبایی در قرآن کریم در محورهای سه گانه زیبایی انسان، زیبایی‌های طبیعت، و زیبایی‌های معنوی و اخلاقی، برای استفاده در فضاهای شهری؛ در جداول به تفضیل مشخص شده است. این جدول شامل کاربردها و مصادقه‌های زیبایی مورد نظر قرآنی در فضاهای شهری است.

نشانه‌های زیبایی در قرآن کریم در حالت کلی نظیر وحدت، تناسب و توازن، چینش منظم، تنوع و تضاد، گوناگونی رنگ‌ها، پیراستگی از عیوب و نیز نشانه‌هایی همچون اثرگذاری معنوی، هدفمندی زیبایی شناسی، ساختار هندسی، همگرایی لفظ و معنا، بهره‌گیری از آرایش واژگانی متناسب و آرایش واژگانی متضاد، بهره‌گیری از ساختارهای چند وجهی و چند سطحی و چند لایه در قرآن، همانندی آغاز و پایان، استفاده از ساختاربندی متقارن، بهره‌گیری از تصویرپردازی و نیز

جدول ۳. نشانه‌های زیبایی در قرآن کریم؛ مأخذ: براساس (ستاری ساربانقلی ۱۳۸۸) و (خرقانی ۱۳۸۷) و پردازش تحقیق مبتنی بر متن قرآن کریم از نگارنده.

نشانه	توضیح	متن آیه و منبع
خداآند سرچشم زیبایی ها	جهان بینی توحید محوری؛ استناد هم خوبیها به خداوند؛ هر چه هست از اوست؛ بازگشت همه نیکی ها به خداوند؛ گواه بودن خداوند؛ آزمایش مومنان؛ اوست که تیر می افکند و اوست که می خنداند و می گریاند و می میراند و زنده می کند و اوست که کشترار می رویاند؛ نظام خلق و آفرینش و پیدایی؛ او سرچشممه همه زیباییها؛ آنچه بر زمین است زیست و زیور و زیبایی زمین است و از سوی خدا؛ زیبایی برای آزمایش؛ زیبایی برای نیکوکاری؛ خداوند خالق و سرچشممه هر چیز؛ بازگشت به سوی او؛ تمامی آفریده های خداوند زیباست؛ زیبایی آفرینش انسان با گل؛ هر آنچه نیکوست و زیبا از آن و سوی اوست؛ خداوند در نام و نشان نیز زیباست؛ خداوند هم در نام زیباست هم در کار؛ خواندن خدا با نامهای زیبا؛ رها کردن غیرخدا (زیبایی های اصیل بازگردانیده می شوید (۶۲): [كَه] آفربیننده هر چیزی استخدایی جز او نیست پس چگونه [از او] نیکو به او اختصاص دارد (۸): لَلّهُ أَكْبَرُ الْأَسْمَاءُ الْحُسْنَى فَادْعُوهُ بِهَا وَدُرُّوا زیبایی آفرینش انسان از گل. در تیجه زیبایی خلق فضاهای خاکی و کشش و طلب روحی انسان به سمت زیبایی فضاهای مانوس با فطرت اصیل آدمی؛ فطرت آدمی خدگونه است و طالب و دوستدار زیبایی؛ خداوند سرچشممه زیبایی ها	مَا أَصَابَكَ مِنْ حَسَنَةٍ فَمَنِ اللَّهِ وَمَا أَصَابَكَ مِنْ سَيِّئَةٍ فَمِنْ تَفْسِكَ وَأَرْسَلَنَاكَ لِلْإِنْسَانِ رَسُولاً وَكَفَى بِاللَّهِ شَهِيدًا: هر چه از خوبیها به تو می رسد از جانب خداست و آنچه از بدی به تو می رسد از خود توست و تو را به پیامبری برای مردم فرستادیم و گواه بودن خدا بس است (۷۹): فَلَمْ يَقْتُلُوهُمْ وَلَكِنَّ اللَّهَ قَتَلَهُمْ وَمَا رَمِيتُ إِذْ رَمَيْتَ وَلَكِنَّ اللَّهَ رَمَى وَلِيُّنَّ الْمُؤْمِنِينَ مِنْهُ بَلَاءً حَسَنًا إِنَّ اللَّهَ سَجِيعٌ عَلَيْهِمْ وَشَمَا آنَانِ را نکشید بلکه خدا آنان را کشت و چون [ریگ به سوی آنان] افکنده تو نیفکنده بلکه خدا افکند [آری خدا چنین کرد تا کافران را مغلوب کند] و بدین وسیله مومنان را به آزمایشی نیکو بیازماید قطعاً خدا شنواز دانست (۱۷): وَأَنَّهُ هُوَ أَحْسَخُكَ وَأَبْكِيَ وَهُوَ أَوْسَطُكَ وَأَنَّهُ هُوَ أَمَاتُ وَأَحْيَا: وَهُوَ أَوْسَطُ كَه می خنداند و می گریاند (۴۳): وَأَنَّهُ هُوَ أَمَاتُ عَلَى الْأَرْضِ زَيْنَةً لَهَا لِنَبْلُوْهُمْ أَيُّهُمْ أَحْسَنُ عَمَلًا: در حقیقت ما آنچه را که بر زمین است زیوری برای آن قراردادیم تا آنان را بیازمایم که کدام یک از ایشان نیکوکارترند (۷): ... زَيْنَةً لِكُلِّ أُمَّةٍ عَمَلَهُمْ... نیز زیباست؛ خداوند هم در نام زیبایی خود از آن و سوی اوست؛ خداوند در نام و نشان نیز زیباست؛ خداوند هم در نام زیبایی های خدایی است؛ زیبایی اصیل و زیبایی های خدایی اصیل؛ زیبایی اصیل و واقعی از آن خداست و زیبایی های دیگر عاریتی و باطل است؛ رها کردن زیبایی های باطن و گرویدن به زیبایی های خدایی؛ کیفر طلب زیبایی های غیرخدا؛ زیبایی آفرینش انسان از گل. در تیجه زیبایی خلق فضاهای خاکی و کشش و طلب روحی انسان به سمت زیبایی فضاهای مانوس با فطرت اصیل آدمی؛ فطرت آدمی خدگونه است و طالب و دوستدار زیبایی؛ خداوند سرچشممه زیبایی ها
وحدت	نماد یگانگی کردگار؛ نخستین نشانه در شی زیبا؛ دلالت گسترده و قابل انعطاف؛ صفت کمال یا اکتمال ذات وحدانیت آن است؛ وحدت وصف کاملترین واحد یعنی خداوند است؛ همه زمین ملک حضرت حق؛ یگانگی امت اسلامی؛ مفهوم امت؛ خلیفه الله فی الارضه؛ توحید؛ امہ واحد؛ مفهوم امت در اندیشه اسلامی؛ تاکید گسترده بر لزوم توحید و وحدت؛ ذکر نیکی و خوبی و لزوم خوبی بعد تذکر به وحدت و یگانگی	تَعَالَى كِتَابُ قَرْآنَ كِرِيمٍ؛ ۶۰ آیه در مورد کلمه واحد؛ قرآن کریم؛ بقره ۲ - آیه ۱۳۳ و آیه ۱۶۳ و آیه ۲۱۳: وَوَوْصَى بِهَا إِبْرَاهِيمُ تَبَّيَّنَ وَيَقْوُبُ يَا بَنِي إِنَّ اللَّهَ اصْطَطَعَ لَكُمُ الدِّينَ فَلَا تَمُوْنُ إِلَّا وَأَنْتُمْ مُسْلِمُونَ (۱۳۲) أَمْ كُنْتُمْ شَهَدَاءَ إِذْ حَضَرَ يَقْوُبَ الْمَوْتَ إِذْ قَالَ لَتَبَيَّنَ مَا تَعَبُّلُونَ مِنْ بَعْدِي قَالُوا نَعَدْدُ إِلَهَكُمْ وَإِلَهُ أَبَائِكُمْ إِبْرَاهِيمَ وَإِسْمَاعِيلَ وَإِسْحَاقَ إِلَهَهَا وَاحِدًا وَتَحْنُنُ لَهُ مُسْلِمُونَ (۱۲۲) وَإِلَهُكُمْ إِلَهٌ وَاحِدٌ لَا إِلَهٌ إِلَّا هُوَ الرَّحْمَنُ الرَّحِيمُ (۱۶۳) كَانَ النَّاسُ أُمَّةً وَاحِدَةً ... (۱) ... إِنَّمَا اللَّهُ إِلَهُ الْمَسَاءِ ۴ - آیه ۱ و آیه ۳ و آیه ۱۱ و آیه ۱۲ و آیه ۱۷۱: يَا أَيُّهَا النَّاسُ اتَّقُوا رَبَّكُمُ الَّذِي خَلَقَكُمْ مِنْ قُسْبٍ وَاحِدَةً... (۱) ... إِنَّمَا اللَّهُ إِلَهُ وَاحِدٌ سُبْحَانَهُ... (۱۷۱) / المائدة ۵ - آیه ۴۸ و آیه ۲۳: ... وَلَوْ شَاءَ اللَّهُ

ادامه جدول ۲. نشانه‌های زیبایی در قرآن کریم؛

<p>لَعْنَكُمْ أَمَّةٌ وَاحِدَةٌ وَلَكِنْ لَيْلُوكُمْ فِي مَا أَتَاكُمْ... (۴۸)... وَمَا مِنْ إِلَهٌ إِلَّا إِلَهٌ وَاحِدٌ... (۷۳) / الأنعام - آية ۱۹ و آية ۹۸ : ... قُلْ إِنَّمَا هُوَ إِلَهٌ وَاحِدٌ... (۱۹) وَهُوَ الَّذِي أَنْشَأَكُمْ مِنْ نَفْسٍ وَاحِدَةٍ... (۹۸) / الأعراف ۷ - آية ۱۸۹ : هُوَ الَّذِي خَلَقَكُمْ مِنْ نَفْسٍ وَاحِدَةٍ... (۱۸۹) / الشوبة ۹ - آية ۳۱ : ... إِلَى لِيَعْبُدُوا إِلَهًا وَاحِدًا لَا إِلَهٌ إِلَّا هُوَ سُبْحَانَهُ... (۳۱)؛ يونس ۱۰ - آية ۱۹ : وَمَا كَانَ النَّاسُ إِلَّا أُمَّةٌ وَاحِدَةٌ... (۱۹)؛ هود ۱۱ - آية ۱۱۸؛ يوسف ۱۲ - آية ۳۱ و آية ۳۹ و آية ۶۷؛ الرعد ۱۳ - آية ۴ و آية ۱۶؛ إبراهيم ۱۴ - آية ۴۸ و آية ۵۲؛ النحل ۱۶ - آية ۹۳ و آية ۲۲ و آية ۵۱؛ الكهف ۱۸ - آية ۱۱۰؛ الأنبياء ۲۱ - آية ۹۲ و آية ۱۰۸؛ الحج ۲۲ - آية ۳۴ : ... قَالَهُمْ إِلَهٌ وَاحِدٌ... (۳۴)؛ المؤمنون ۲۳ آية ۵۲؛ وإنْ هذِهِ أُمُّكُمْ أُمَّةٌ وَاحِدَةٌ وَآتَا رَبِّكُمْ فَائِتُنُونَ (۳۲)؛ الفرقان ۲۵ - آية ۳۲ : ... جُمَلَةٌ وَاحِدَةٌ... (۳۲)</p>	<p>کردگار؛ تذکر بر یکسان بودن نوع آفرینش و خلقت و نظام وحدت بشری؛ توحید همواره مرکزیتی دارد که از آن منبعث شده و به آن وابسته است؛ برخی نشانه های وحدت عبارتند از: هماهنگی اجزاء، تناسب، توازن، تحول و سیر تدریجی، تکراری موزون در قرارگیری با مرکز نیروی قدرتمند؛ توحید هماره مرکزیت و فضایی دعوت کننده و دعوتگر است (دوری از نظام شرک و دعوت به گرایش حق)</p>
<p>إِنَّا كُلُّ شَيْءٍ خَلَقْنَا بَقْدَرٍ؛ وَكُلُّ شَيْءٍ عِنْدَهُ يُمْقَدَّرٌ؛ فَقَدْ جَعَلَ اللَّهُ لِكُلِّ شَيْءٍ عَقْرُبًا؛ وَخَلَقَ كُلُّ شَيْءٍ قُدْرَةً تُقْدِيرُهُ؛ الَّذِي خَلَقَ فَسَوَّى وَالَّذِي قَدَرَ فَهَدَى هُمَانَ كَهْ آفَرِيدَ وَهَمَاهنگَيْ بَخْشِيدَ (۲) وَ أَنَّكَهْ هَنَدَسَهْ وَ مَرْبِنَدَسَهْ مَشَخَصَ؛ ارْتِبَاطَ حَلَقَ وَ قَدَرَ وَ زَيْبَايِيَ؛ دُو صَفَتَ خَلَقَ؛ قَدَرَ (تناسب) وَ حَسَنَ (زَيْبَايِيَ)؛ حَسَنَ خَلَقَ وَ قَدَرَ خَلَقَ؛ هَنَدَسَهْ وَ مَرْبِنَدَسَهْ مَشَخَصَ؛ اِجزَا دَارَايَ سَازَشَ وَ هَمَاهنگَيَ؛ بَيْرَوَيْ اِزْ قَانُونَ تَنَاسَبَ در حَجمَهَا وَ فَاصَلَهَا؛ هَدَايَتَ مَتوَازَنَ وَ مَتَنَاسَبَ؛ تَوْجِهَ بَهْ اِبعَادَ مَادَى وَ مَعْنَويَ حَيَاتَ اِنسَانَ</p>	<p>هندسه دقیق و منظم هستی؛ هر چیز به اندازه و نسبت مشخص؛ ارتباط حلق و قدر و زیبایی؛ دو صفت خلق: قدر (تناسب) و حسن (زیبایی)؛ حسن خلق و قدر خلق؛ هندسه و مربنده مشخص؛ اجزا دارای سازش و هماهنگی؛ بیرونی از قانون تناسب در حجمها و فاصله ها؛ هدایت متوازن و متناسب؛ توجیه به ابعاد مادی و معنوی</p>
<p>سُورَه طُور ۵۲ آیه ۲۰: مُنْكَرُينَ عَلَى سُرُرٍ مَصْفُوفَةٍ وَرَوْجَنَاهُمْ بِحُورٍ عَيْنٍ بِرْ تَخْتَهَايِي رَدِيفَ هُمْ تَكِيهَ زَدَهَنَدَ وَ حَورَانَ دَرَشَتَهَشَمَ رَا هَمْسَرَ آنَانَ گَرَدانَهَايِمَ؛ غَاشِيَه ۸۸، آیه ۱۵: وَتَمَارِقُ مَصْفُوفَهُ وَ بَالْشَهَابِيَ پَهْلَوِيَ هُمْ [جَيْدَه] زَمَرَ ۳۹ آیه ۲۰: لَكِنَ الَّذِينَ اتَّقَوْ رَبَّهُمْ لَهُمْ غَرْفُ مِنْ فَوْقَهَا غَرْفٌ مَبْيَنَهُ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ وَعَدَ اللَّهُ لَآ يُخْلِفُ اللَّهُ الْمِيعَادَ؛ نَوْحَ ۷۱، آیه ۱۵: أَلَمْ تَرَوْ كَيْفَ خَلَقَ اللَّهُ سَبَعَ سَمَاوَاتٍ طَبَاقًا؛ قَ ۵۰، آیه ۱۰: وَالْتَّخَلَ بَاسِقَاتٍ لَهَا طَلْعُ تَضِيدَ؛ وَاقِعَه ۵۶، آیه ۲۹: وَ طَلْعٌ مَنْضُودٍ</p>	<p>چیده شدن با نظم و ترتیب نشانه زیبایی؛ تنظیم بر فراز هم قرار گرفن؛ چینش منظم ساختمان های بر فراز هم؛ چینش نظامدار؛ آسمانهای منطبق بر هم؛ به صورت ردیفی کنار هم؛ منطبق بر هم؛ خوش های درخت خرما و موز روی هم جیده شده؛ نمونه زیبایی طبیعت</p>
<p>وَهُوَ الَّذِي مَدَ الْأَرْضَ وَجَعَلَ فِيهَا رَوَاسِيَ وَأَنْهَارًا وَمِنْ كُلِّ الْمُرْمَاتِ خَلَقَ فِيهَا رَوْجَنَيْنِ اثْنَيْنِ نُعْشِي اللَّيلَ النَّهَارَ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآياتٍ لِقَوْمٍ يَنْفَكِرُونَ فِي الْأَرْضِ قطْعَ مُنْتَجَارَاتٍ وَجَنَاتٍ مِنْ أَعْنَابٍ وَرَزْعٍ وَتَخْيِلَ صَنْوَانَ وَعَيْرٌ صَنْوَانَ يُسْقِي بَمَاءً وَاحِدٍ وَفُضْلَ بَعْضَهَا عَلَى بَصْفِيَ الْأَكْلِ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآياتٍ لِقَوْمٍ يَقْتُلُونَ؛ رَدَعَ ۱۳، آیات ۴ و ۳؛ نَازَعَاتٍ ۷۹ آیه ۷۹: وَأَغْطَشَ لَيْلَهَا وَأَخْرَجَ ضَحَاهَا (۲۹) وَ شَبَشَ رَا تَبِيرَه وَ رُوزَشَ رَا آشَكارَ گَرَدانَدَ</p>	<p>انواع مختلف از جماد و نبات و حیوان و انسان؛ گونه های بسیار و متفکر؛ تقافت گونه ها؛ همه در عین وحدت یکپارچه؛ هر موجود در جای خود نقشی را در این مجموعه ایفا می کند؛ زمین و آسمان؛ شب و روز؛ کوه و دشت؛ سپیدی و سیاهی</p>
<p>بَقْرَه ۲ آیه ۹۶: گَفَتَنَد: «از پروردگارت بخواه، تا بر ما روشن کند که رنگ چگونه است؟» گفت: «وَى مَى فَرَمَادَ: آن ماده گاوی است زرد یک دست و خالص، که رنگش بینندگان را شاد می کند.»؛ نحل ۱۶ آیه ۱۳: و آنچه را در زمین به رنگهای گوناگون برای شما پدید آورد بی تردید، در این برای مردمی که پند می گیرند نشانه های است؛</p>	<p>توجه به زیبایی شناسی رنگ؛ رنگ سبز؛ رنگ بهشتی؛ سبز نشانگر نعمت و خرمی؛ رنگ زرد رنگی شادی بخش؛ تنوع رنگ های آفرینش؛ اشاره به تنوع رنگ در پدیده ها؛ سوره فاطر گستره ای وسیع از تنوع گوناگونی رنگ ها</p>

فصلنامه مدیریت شهری
Urban Management
شماره ۳۴ بهار ۱۳۹۳
No.34 Spring 2014

۳۴۴

ادامه جدول ۲. نشانه‌های زیبایی در قرآن کریم:

<p>نحل آیه ۶۹... شهدی که به رنگ‌های گوناگون است بیرون می‌آید. در آن، برای مردم درمانی است...؛ روم ۳۰ آیه ۲۲؛ و از نشانه‌های او آفرینش آسمانها و زمین و اختلاف زبانهای شما و رنگ‌های شماست...؛ فاطر ۲۵ آیه ۲۷؛ آیا ندیده‌ای که خدا از آسمان، آبی فروود آورد و به آن میوه‌هایی که رنگ‌های آنها گوناگون است بیرون آورده‌یم؟ و از برخی کوههای راهها [و رگهای] سپید و گلگون به رنگ‌های مختلف و سیاه پر رنگ [آفریدیم]. فاطر ۲۵ آیه ۲۸؛ زمر ۱۱ مرسلاط آیه ۳۳؛ نحل آیه ۵؛ اعراف آیه ۱۰۸ آیه ۱؛ صفات آیه ۴۶ و ۴۹؛ بقره آیه ۱۸۷ آیه ۱۰۷؛ بقره آیه ۱۰۶ آیه ۱۳۸؛ روم آیه ۲۲ و ۵۱؛ حیدر آیه ۲۰؛ یوسف آیه ۸۴؛ نحل آیه ۵۸؛ طه آیه ۲۲؛ شعرا آیه ۳۳؛ زخرف ۴۳ آیه ۱۷؛ و چون یکی از آنان را به آنچه به [خدای] رحمان نسبت می‌دهد خبر دهنده چهره او سیاه می‌گردد در حالی که خشم و تاسف خود را فرو می‌خورد؛ زمر ۳۹ آیه ۶۰ و روز قیامت کسانی را که بر خدا دروغ بسته‌اند رو سیاه می‌بینی آیا جای سرکشان در جهنم نیست</p>	<p>رنگ‌های: سوره زمر تنوع و دگرگونی رنگ گیاهان؛ یادآوری نعمتها و زیبایی‌های گوناگون؛ نور؛ اندیشه و تعقل؛ رنگ و نور و آب؛ بصیرت؛ ارتباط میان سرعت و تکابو و هیجان رنگ زرد؛ اشاره به نظام منافع رنگ برای بشر؛ ایجاد سرور و نشاط با نظام رنگ؛ رنگ سفید رنگ مظہر امید و بشارت و رحمت؛ سفیدی برای وصف نعمات بهشتی؛ بازتاب اعمال نیک و بد در رنگ سیما؛ رنگ خدایی؛ رنگ زرد ۵ بار و رنگ سفید ۱۲ بار، رنگ سیاه ۷ بار و رنگ سبز ۱۰ مورد، قرمز یکبار در قرآن کریم بکار رفته است؛ الوان در معنای نعمتها الهی نیز ذکر شده</p>
<p>ق ۵۰ آیه عز أَفَلَمْ يَنْظُرُوا إِلَى السَّمَاءِ فَوْقَهُمْ كَيْفَ بَنَيَا هَا وَرَبَّنَا هَا وَمَا لَهَا مِنْ فُرُوجٍ؛ مگر به آسمان بالای سرشنان ننگریسته‌اند که چگونه آن را ساخته و زینتش داده‌ایم و برای آن هیچ گونه شکافنگی نیست؛ الی کی خلَقَ سَبَعَ سَمَاوَاتٍ طَبَاقًا مَا تَرَى فِي خَلَقِ الرَّحْمَنِ مِنْ تَفَاقُتٍ فَارْجِعِ الْبَصَرَ هُلْ تَرَى مِنْ فُطُورٍ؛ همان که هفت آسمان را طبقه طبقه بیافرید در آفرینش آن [خدای] بخشایشکر هیچ گونه اختلاف [و تفاوت] نمی‌بینی باز بینگر آیا خل [و نقصانی] می‌بینی؛ ثُمَّ ارجِعِ الْبَصَرَ كَرِيْسِينْ يَتَقَلَّبُ إِلَيْكَ الْبَصَرُ خَاسِيًّا وَهُوَ حَسِيرٌ؛ باز دوباره بنگر تا نگاهت زبون و درمانده به سویت بازگردد؛ ... لا شیئه فیهَا...؛ بی‌نقص است؛ الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي أَنْزَلَ عَلَى عَبْدِهِ الْكِتَابَ وَلَمْ يَجْعَلْ لَهُ عوْجاً؛ ستایش خدایی را که این کتاب [آسمانی] را بر بندۀ خود فرو فرستاد و هیچ گونه کزی در آن ننهاد؛ ملک ۶۷ آیه ۳؛ ملک ۶۷ آیه ۴؛ بقره ۲-بخشی از آیه ۷۱؛ کهف ۱۸ آیه ۱؛ قرآن کریم در تمامی احوال و از همه جهات مستقیم و بدون اعوجاج است... نه در عصر نزولش دستخوش باطل شده و نه بعد از آن (علامه طباطبایی، ۱۳۷۴، ترجمه المیزان، ج ۱۳، ص: ۳۳۰).</p>	<p>سلامت از عیوب؛ کمال؛ فقدان هرگونه نقض و عیب؛ عدم یافتن کاستی و ناهمگونی در نظام هستی؛ دوری از کاستی و ناهمگونی؛ بی نقص بودن؛ پیراستگی از کثری و ناراستی؛ پرهیز از عیب و کاستی هم در امور مادی و هم امور معنوی؛ درماندگی از یافتن عیب و خلل و نقصان در نظام آفرینش هستی؛ توجه به آسمان و زیبایی همراه با پیراستگی از عیوب و کمال؛ بازنگریستن و تدبیر دوباره؛ بی‌نقص بودن و کمال و مبرا بودن از عیب های فرستاد و هیچ گونه کزی در آن ننهاد؛ ملک ۶۷ آیه ۳؛ ملک ۶۷ آیه ۴؛ بقره ۲-بخشی از آیه ۷۱؛ کهف ۱۸ آیه ۱؛ قرآن کریم در تمامی احوال و از همه جهات مستقیم و بدون اعوجاج است... نه در عصر نزولش دستخوش باطل شده و نه بعد از آن (علامه طباطبایی، ۱۳۷۴، ترجمه المیزان، ج ۱۳، ص: ۳۳۰).</p>
<p>اللهُ نَزَّلَ أَحْسَنَ الْحَدِيثِ كَيْمَا مُشَابِهَا مُثَابِهَا تَقْتَشِرُ مِنْهُ جُلُودُ الْذِينَ يَخْشَوْنَ رَبَّهُمْ ثُمَّ تَلَيْنُ جَلُودُهُمْ وَقَلُوبُهُمْ إِلَى ذَكْرِ اللَّهِ ذَلِكَ هُدَى اللَّهُ يَهْدِي يِهِ يَهِي مِنْ شَيْءَ وَمَنْ يُصْلِلُ اللَّهُ فَمَا لَهُ مِنْ هَادِ؛ خدا زیباترین سخن را [به صورت] کتابی متشابه مخصوص وعد و عیید نازل کرده است آنان که از پروردگارشان می‌هراسند پوست بدنشان از آن به لرزه می‌افتد سپس بوسشان و دلشان به یاد خدا نرم می‌گردد این است هدایت خدا هر که را بخواهد به آن راه نماید و هر که را خدا گمراه کند او را راهبری نیست/ این آیه بیان هدایت قرآن و تعریف آن نیز هست (علامه طباطبایی، ۱۳۷۴، ج ۱۷، ص: ۳۸۹)؛ وَإِذَا سَمِعُوا مَا أَنْزَلَ إِلَيِ الرَّسُولِ تَرَى أَعْيُنَهُمْ تَفِيقُ مِنَ الَّذِمْعِ مِمَّا عَرَفُوا مِنَ الْحَقِّ يَقُولُونَ رَبَّنَا أَمَّا فَأَكْتَبْنَا عَلَى الشَّاهِدِينَ؛ جون آنچه را به سوی این</p>	<p>تأثیر اثرگذاری معنوی قرآن؛ تاکید خداوند بر زیباترین سخن؛ لرزه افتادن پوست بدن و یافتن هدایت با زیبایی قرآن؛ تاثیر این زیبایی خدایی است؛ ایمان تحت تاثیر زیبایی قرآن؛ حقیقت و زیبایی؛ تاثیرگذاری معنوی قرآن در هدایت؛ گواه و شاهد بر حقیقت و زیبایی قرآن؛ اشک؛ تاثیرگذاری در دلها و اثرات روحی و روانی زیبایی قرآن و نرم شدن دلها و کاستن از آلام و دردها؛ اثرگذاری معنوی از سوی خداوند؛ برانگیختن عاطفه و شور درون؛ شورانگیزی</p>

درست شری

فصلنامه مدیریت شهری
Urban Management
شماره ۳۴ بهار ۱۳۹۳
No.34 Spring 2014

۳۴۵

ادامه جدول ۳. نشانه‌های زیبایی در قرآن کریم:

<p>برای هدایت؛ زیبایی از بعدی معنوی فراتر از بعد مادی برخوردار است که درک آن نیازمند هدایت است</p> <p>پیامبر نازل شده بشنوند می‌بینی بر اثر آن حقیقتی که شناخته‌اند اشک از چشمهاشان سرازیر می‌شود می‌گویند پروردگارا ما ایمان آورده‌ایم پس ما را در زمرة گواهان بنویس؛ الزمر ۳۹ - آیه ۲۳، المائده ۵ - آیه ۸۳</p>	<p>هدف مندی زیبایی شناسی</p>
<p>اصل هدفمندی زیبایی برای تاثیرگذاری؛ چون اساس دعوت قرآن، هدایت است؛ زیبایی شناسی قرآن نیز علاوه بر مباحث هنری و مادی، معنوی و هدفمند است؛ زیبایی قرآنی با تأکید بر هدفهای آموزشی و بیان اندرز و عقیده و اخلاق است؛ هستی، هدفمند و دلایل حرکت تکاملی است. «إِلَيْهِ الرَّحْمَنُ الرَّحِيمُ»(قراتی، ۱۳۸۳، ج ۹، ص ۴۹۱)؛ سعادت بشر بر دو رکن استوار است: معرفت و شناخت آفریدگار ... هدفشناسی (داورینا، ۱۳۷۵، ج ۹، ص ۵۶)؛ قرآن کریم مسأله هدفاداری جهان و انسان را با تأکید و اصرار فراوان مطرح می‌سازد (جعفری، بی تا، ج ۲، ص ۳۲۹)</p>	<p>هدف مندی زیبایی شناسی</p>
<p>نظم و بیوند میان موضوعات مختلف؛ شکل هماهنگ شده مفاهیم، مفاهیم قرآنی در نظامی معناشناسی قرار دارند؛ واژه علاوه بر معنای ظاهری در ترکیبی از واژه‌های دیگر و با ساختار هندسی آن؛ نظام ارگانیک قرآنی در مثلثیت؛ ساختار نظام معنایی؛ تناسب و هماهنگی در تالیف عبارات با گزینش واژگان و آنگاه نظم و چینش آنها در نظامی ویژه در بالاترین درجه فصاحت و بلاغت؛ آهنگ و موسیقی ناشی از ساختار هندسی گزینش منظم واژگان؛ ساختار هندسی در نکته‌های بلاغی و سازگار با ففت محتوایی؛ آیه: «إِنَّ كُلَّ شَيْءٍ خَلْقَنَا بِقَدْرٍ» ناظر به توجید روبی و تنظیم هندسی تمام پدیده‌ها می‌باشد (علامه طباطبایی، ۱۳۷۴، مقدمه، ص ۲۰)؛ قدر خدا هندسه و ابعاد دادن به موجود و تعیین مدت بقای آنست (علامه طباطبایی، ۱۳۷۴، ترجمه المیزان، ج ۱۳، ص ۱۰۲).</p>	<p>ساختار هندسی</p>
<p>همانگی لفظ و معنا در واژه‌های قرآن؛ تغییر نظم با تغییر محتوا؛ آهنگ واژه‌های بهشتی نرم و طربناک؛ آهنگ واژه‌های تصویرگر جهنم خشمناک؛ آهنگ مضمون مناسب با موضوع متحول می‌شود؛ کلمات نرم و کلمات تند؛ تفاوت در آوا و آهنگ و تفاوت در تفاوت در معنا و مفهوم و تفاوت در ظرفیت و تفاوت در صورت؛ در سوره های دیگر قرآن هم مثل ناس، فلق، مسد، فیل، قریش، همزه و... این موضوع صدق می‌کند؛ واژه‌های ملایم و نرم با محتوای رحمت و نعمت؛ واژه‌های با آهنگ استوار و محکم مناسب با مسائل و مباحث عبادی و دستورات دینی و قیامت و معاد؛ واژه‌های با آهنگ خشن مناسب گمراهان</p> <p>مثال: سوره فاتحه الكتاب: آغاز سوره ملایم و رحمت و حمد و آیات با حروف ملایم ح م دع ل ن: بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ (۱) الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ (۲) الرَّحْمَنُ الرَّحِيمُ (۳) در بخش میانی مسایل قیامت و عبودیت و استعانت و صراط مطرح شده است. حروف هم مناسب با تناسب آهنگ مستحکم و استوار دارند: (دمشده) ت ص ط ق: مَلَكُ يَوْمَ الدِّينِ (۴) إِيمَاكَ نَعْبُدُ وَ إِيمَاكَ نَسْتَعِينُ (۵) اهْدِنَا الصَّرَاطَ الْمُسْتَقِيمَ (۶) بخش سوم معرفی نوع صراط و بندگان نیکو و نمونه و خالی از خشونت لفظی: انعمت علیهم: صِرَاطَ الَّذِينَ أَعْمَتْ عَلَيْهِمْ، بخش آخر اشاره به گمراهان مورد خشم و غصب خداوند و با حروف خشن و غلیظ: غَيْرُ الْمَعْضُوبِ عَلَيْهِمْ وَ لَا الْضَّالِّينَ (۷) در سوره های دیگر هم این موضوع دیده میشود: قُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ الْئَالَّا (۱) مَلِكِ الْئَالَّا (۲) إِلَهِ الْئَالَّا (۳) من شَرِّ الْوَسُوْسَ الْخَنَّاسِ (۴) الَّذِي يُوَسُّوسُ فِي صُدُورِ الْئَالَّا (۵) مِنَ الْجُنُّ وَ الْئَالَّا (۶) سوره الفرق: بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ، قُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ الْفَرقَ (۱) من شَرِّ مَا خَلَقَ (۲) وَ مِنْ شَرِّ غَائِقَ إِذَا وَقَبَ (۳) وَ مِنْ شَرِّ الْقَنَّاثَ فِي الْعَقْدِ (۴) وَ مِنْ شَرِّ حَاسِدٍ إِذَا حَسَدَ (۵)</p>	<p>همگرایی لفظ و معنا</p>
<p>قرائیگری واژگان مناسب با ریتم و ضرباهنگ مناسب؛ قرارگیری عناصر جایگرین هم معنا آسیب ساختاری بر متن وارد می‌سازد؛ جایگرین واژگان هم از بعد معنا شناسی و هم ساختاری مناسب و بهینه؛ هماهنگ سازی کلان متنی با محیط زبانی (مثال: ده فاعل جمع مونث با مردان و زنان راستگو، مردان و زنان شکیبا، مردان و زنان عبادت‌پیشه، و فروتن، مردان و زنان صدقه‌دهنده، مردان و زنان روزه‌دار، و ده فاعل جمع مذکور در احزاب ۳۳-آیه ۳۵)؛</p>	<p>آرایش واژگانی مناسب</p>

فصلنامه مدیریت شهری
Urban Management
شماره ۳۴ بهار ۱۳۹۳
No.34 Spring 2014

۳۴۶

ادامه جدول ۳. نشانه‌های زیبایی در قرآن کریم:

<p>مردان و زنان پاکدامن، و مردان و زنانی که خدا را فراوان یاد می‌کنند، خدا برای آنان آمرزشی و پاداشی بزرگ فراهم ساخته است. (۳۵) اسلام در کرامت و حرمت اشخاص ... فرقی بین زن و مرد نگذاشته (علامه طباطبائی، ۱۳۷۴، ج ۱۶، ص ۴۷۰).</p>	<p>اهداف معناشناختی؛ مفاهیم زیبایی شناسی و فصاحت با بعد تربیتی؛ فضاسازی متناسب واژگان؛ معنا و ریتم و ضربه‌هنج متناسب هدف</p>	
<p>فاطر ۳۵-آیه ۱۹ و ۲۰ و ۲۱ و ۲۲: وَمَا يَسْتُوِي الْأَعْمَىٰ وَالْبَصِيرُ (۱۹) وَلَا الظَّلَمَاتُ وَلَا الْأُلُوْرُ (۲۰) وَلَا الظَّلْلُ وَلَا الْحَرْرُو (۲۱) وَمَا يَسْتُوِي الْأَجْيَاءُ وَلَا الْأَمْوَالُ... وَاقِعَهُ ۵۶ آیه ۴۹: قُلْ إِنَّ الْأَوَّلِينَ وَالآخِرِينَ: بَغْوَ در بالابرند؛ واقعه ۵۶ آیه ۴۹: قُلْ إِنَّ الْأَوَّلِينَ وَالآخِرِينَ: بَغْو در حقیقت اولین و آخرین / واقعه ۵۶ آیه ۴۰ و ۳۹: ثُلَّةٌ مِّنَ الْأَوَّلِينَ وَثُلَّةٌ مِّنَ الْآخِرِينَ</p>	<p>عناصر متضاد در سازه های قرآنی با چینش؛ مجاوری مثبت و منفی؛ تصویر منفی و تصویر مثبت (مثال کور و بینا؛ ضلمت و نور)؛ به صورت جداگانه یا با فاصله؛ تبیشر و انذار؛ اول و آخر</p>	<p>آرایش واژگانی متناسب</p>
<p>سطح اول : والضَّحْيَ (۱) وَاللَّيْلَ إِذَا سَجَى (۲) مَا وَدَعَكَ رَبِّكَ وَمَا قَلَى (۳) وَلَلآخرَةُ خَيْرٌ كَمَنَ الْأَوَّلِيَ (۴) وَلَسَوْفَ يُعْطِيكَ رَبِّكَ فَتَرْضَى (۵): سوگند به روشنایی روز (۱) سوگند به شب چون آرام گیرید (۲) [که] پروردگارت تو را وانگداشته و دشمن نداشته است (۳) و قطعاً آخرت برای تو از دنیا نیکوتر خواهد بود (۴) و بزودی پروردگارت تو را عطا خواهد داد تا خرسند گردی (۵) // سطح دوم: اللَّمْ يَجِدُكَ يَتِيمًا فَأَوَى (۶) وَوَجَدَكَ ضَالًّا فَهَدَى (۷) وَوَجَدَكَ عَالِيًّا فَأَغْنَى (۸) مگر نه تو را یتیم یافت پس پناه داد (۸) و تو را سرگشته یافت پس هدایت کرد (۷) و تو را تنگdest یافت و بی نیاز گردانید (۸) // سطح سوم: فَأَمَّا الْيَتِيمَ فَلَا تَقْهَرْ (۹) وَأَمَّا السَّائِلَ فَلَا تَنْهَرْ (۱۰) وَأَمَّا بِيَعْمَمَةِ رَبِّكَ فَحَدَّثْ (۱۱): وَ اما [تو نیز به پاس نعمت ما] یتیم را میازار (۹) و گدا را مران (۱۰) و از نعمت پروردگار خویش [با مردم] سخن گوی (۱۱) مضمون ربطی سطح اول اعلام سخنی به پیامبر و تعهد به وی، سطح دوم نیز شامل سه پرسش انکاری از او؛ آخرین سطح از سه دستورالعمل برای پیامبر تشکیل شده است.</p> <p>سطح سوم</p>	<p>ویژگی ابتکاری در قرآن؛ ترکیب بندی با سطوحی متفاوت؛ هر یک از سطوح خود لایه ای مستقل است؛ ساختار پلکانی لایه های به هم پیوسته با مضمون ربطی؛ در مضمون ربط دهنده یکسانی مشترک بوده و با سطوحی دیگر دنبال می شوند. در سطح دوم نیز جملاتی وجود دارد که از سطوحی متفاوت- ولی مرتبط با سطح اول - برخوردارند، و بالآخره سطح سوم با همان ویژگیها، این ساختار واژگانی را پایان می بخشند؛ برخی ترکیب بندی های قرآنی با ویژگیهای خاص زیبایی شناسی از سطوح مختلفی از جملات تشکیل شده اند که هر کدام لایه مستقلی هستند. این سطوح شامل جملاتی هستند که در مضمون ربط دهنده یکسانی مشترک بوده و با سطوحی دیگر دنبال می شوند؛ ساختار سلسله مراتبی سطوح؛ ساختار مرحله به مرحله در حال بیان و ارتقا سطوح بیانشی همراه با مفاهیم هنری و دعوت کنندگی برای تداوم موضوع است.</p>	<p>ساختارهای چند وجهی و چند سطحی و چند لایه قرآن</p>
<p>رَبِّنَا لَا تَجْعَلْنَا فِتْنَةً لِّذِينَ كَفَرُوا وَأَغْرِفْ لَنَا رَبَّنَا: ممتحنه ۶۰- آیه ۵: ابراهیم (ع) و یارانش در دعای خود ندای ربنا را پی در پی تکرار کرده‌اند تا به این وسیله رحمت الهی را به جوش آورند(علامه طباطبائی، ۱۳۷۴، ج ۱۹، ص ۳۹۹)</p>	<p>آغاز و پایان واژه خاص؛ ابتدا و انتهای دیگر واژه ها را پوشش می دهد؛ آغاز و پایان تشابه معنایی و ماهیتی</p>	<p>همانندی آغاز و پایان جملات</p>
<p>جَمِعَهٗ ۶۲ آیه ۵: بِسْنَ مَثَلُ الْقَوْمِ الَّذِينَ كَتَبُوا بِآيَاتِ اللَّهِ وَاللَّهُ لَا يَهْمِنِي الْقَوْمُ الظَّالِمِينَ غَافِرٌ ۴۰ آیه ۷۹: اللَّهُ الَّذِي جَعَلَ لَكُمُ الْأَنْعَامَ لِتَرْكُبُوا مِنْهَا وَمِنْهَا تَأْكُلُونَ</p>	<p>پایان و آغاز واژه خاص؛ ایجاد انسجام و هماهنگی؛ انعطاف و تمرکز بر روی واژه خاص؛ تکرار عناصر سبب انسجام ساختاری می شود</p>	<p>همانندی پایان و آغاز جملات</p>

درست شری

فصلنامه مدیریت شهری
Urban Management
شماره ۳۴ بهار ۱۳۹۳
No.34 Spring 2014

۳۴۷

ادامه جدول ۳. نشانه‌های زیبایی در قرآن کریم:

ساختاربندی متقارن	تقارن و بُرگی مهم تعدادی از سازه های قرآنی؛ قطعات موزون با ساختار متقارن؛ از لحاظ ساخت واژه و تعداد حروف مشابه؛ تقارن متوازنی واژه، صدا، کلمه و جمله؛ تقارن همراه موسیقی باطنی هدایتگر	ادامه جدول ۳. نشانه‌های زیبایی در قرآن کریم:
ساختاربندی متقارن	تقارن و بُرگی مهم تعدادی از سازه های قرآنی؛ قطعات موزون با ساختار متقارن؛ از لحاظ ساخت واژه و تعداد حروف مشابه؛ تقارن متوازنی واژه، صدا، کلمه و جمله؛ تقارن همراه موسیقی باطنی هدایتگر	ادامه جدول ۳. نشانه‌های زیبایی در قرآن کریم:
حيات طيبة	پیمان خداوند؛ میثاق گیرنده خداوند و میثاق دهنده انسان و شاهد بر میثاق خود انسان است؛ بهره و بهای اندک دنیا؛ عالم عند الله؛ و بُرگیهای حیات طبیه و عالم عند الله؛ زندگی حقیقی؛ جامع خیر دنیا و آخرت؛ پایداری؛ نامحدود بودن؛ کمال وجودی؛ معیار و میزان بودن؛ جایگاه کتب قدسی؛ جلوه آیات الهی؛ علم؛ نور؛ جایگاه راستی؛ عبودیت؛ کرامت؛ روزی مخصوص؛ نصرت؛ رحمت خاص؛ پاداش نیکوکاری؛ عقوبت بدکاری؛ توجه به عالم آخرت؛ سلام، سلامتی، نداشت کاستی و بیماری؛ توجه به اهمیت زندگی نزد پروردگار؛ فانی بودن زیبایی های دنیوی و باقی بودن زیبایی های اخروی؛ پرهیز از شیطان و تباہی و فساد در سایه ایمان به خدا و توکل بر پروردگار؛ فضای معنوی و الهی رحمانی و نفی سلطه فضای شیطانی	سوره نحل ۱۶ آیات ۹۵ تا ۱۰۰؛ وَ لَا تَشْتَرُوا بِعَهْدِ اللَّهِ ثَمَّا قَبِيلًا إِنَّمَا عِنْدَ اللَّهِ هُوَ خَيْرٌ لَكُمْ إِنْ كُنْتُمْ تَلْعَمُونَ (۹۵) مَا عِنْدَكُمْ يَنْفَدُ وَ مَا عِنْدَ اللَّهِ بَاقٍ وَ لَنَجْزِيَنَّ الَّذِينَ صَرَبُوا أَجْرَهُمْ بِأَحْسَنِ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ (۹۶) مِنْ عَمَلٍ صَالِحًا مِنْ ذَكْرٍ أَوْ أَنْشَى وَ هُوَ مُؤْمِنٌ فَلَنُحْيِيهُنَّ حَيْوَةً طَيِّبَةً وَ لَنَجْزِيَنَّهُمْ أَجْرَهُمْ بِأَحْسَنِ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ (۹۷) فَإِذَا قَرَأَتِ الْقُرْءَانَ فَاسْتَعِدْ بِاللَّهِ مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ (۹۸) إِنَّمَا لَهُ لَيْسَ لَهُ سُلْطَانٌ عَلَى الَّذِينَ آمَنُوا وَ عَلَى رَبِّهِمْ يَتَوَكَّلُونَ (۹۹) إِنَّمَا سُلْطَانُهُ عَلَى الَّذِينَ يَتَوَلَُّهُ وَ الَّذِينَ هُمْ بِهِ مُشْرِكُونَ (۱۰۰) وَ پیمان خدا را به بُهای ناچیزی مفووشید، زیرا آنچه نزد خداست- اگر بدانید- همان برای شما بهتر است. (۹۵) آنچه پیش شمامت تمام می‌شود و آنچه پیش خداست پایدار است، و قطعاً کسانی را که شکیبایی کردند به بهتر از آنچه عمل می‌کردند، پاداش خواهیم داد. (۹۶) هر کس- از مرد یا زن- کار شایسته کند و مؤمن باشد، قطعاً او را با <u>زندگی پاکیزه‌ای، حیات [حقیقی]</u> بخشمی، و مسلمًا به آنان بهتر از آنچه انجام می‌دادند پاداش خواهیم داد. (۹۷) پس چون قرآن می‌خوانی از شیطان مطرود به خدا پناه بر، (۹۸) چرا که او را بر کسانی که ایمان آورده‌اند، و بر پروردگارشان توکل می‌کنند، تسلط نیست. (۹۹) تسلط او فقط بر کسانی است که وی را به سرپرستی بر می‌گیرند، و بر کسانی که آنها به او [خدا] شرک می‌ورزند. (۱۰۰)
عدالت	مفاهیم قسط و عدل در کنار هم؛ شرط جامعه اسلامی؛ نام بردن از ترازو و میزان برای یادآوری اهمیت عدالت و سنجش خوبی و بدی ها؛ وجود معیار و محک؛ واژه هایی مثل متقابل و ذره نشان دهنده دقت در عدالت؛ عدم ظلم و تبعیض؛ نیکی مضراعف در برابر خوبی؛ عدل و داد و تقوی؛ تذکر دهی مداوم به آگاهی خداوند و فضای ذکر؛ عدل و داد در کنار نیایش و فضاهای توحیدی؛ ذکر مدام باد خدا؛ رعایت عدل؛ عدل فقط عدالت قضایی و اجتماعی نیست، نقش عدل در اساس خلق‌تva عالم و تداوم هستی کائنات است. در شهر وجود عدل توزیع مناسب و بهینه امکانات شهری و دسترسی متعادل شهروندان در عین استقرار و مکان یابی مناسب هر عنصر و فضای شهری و ارتباط منطقی و مناسب آنها با	مدرس شهری فصلنامه مدیریت شهری Urban Management شماره ۳۴ بهار ۱۳۹۳ No.34 Spring 2014 ■ ۳۴۸ ■

ادامه جدول ۲. نشانه‌های زیبایی در قرآن کریم:

<p>می‌نهیم پس هیچ کس [در] چیزی ستم نمی‌بیند؛ الزلزلة ۹۹- آیه ۸؛ النساء ۴- آیه ۴۰؛ المائدہ ۵- آیه ۸/ اعراف ۷ آیه ۳۹؛ آنیا ۲۱ آیه ۴؛ به درستی که خداوند دوست میدارد مردم عدالتپرور را (علامه طباطبائی، ۱۳۷۴، پاورقی ج ۶ ص: ۴۹۸)</p>	<p>هم است؛ تعادل در نظام کل و در اجزاء؛ تعادل در ارتباط متناسب با محیط؛ فضای آرامش دهنده</p>
<p>والضحى، والليل اذا سجى؛ الرحمن على العرش الاستوى؛ آهنگ در سوره الضحى آرام و نرم است متناسب با تصویر هنری طلوع سپیده و شب آرام و رضایتمندی ولی در سوره عادیات موسیقی باطنی تند و کوبنده است که با تصویر قیامت و رستاخیز قبرها و اسباب تند شیوه زن مطابق است؛ الضحى ۹۳- آیه ۱؛ طه ۲۰- آیه ۵</p>	<p>قرآن نه شعر است و نه نثر و نه سجع ولی دارای نوعی موسیقی است؛ عمارت و پژوه ای از الفاظ با موسیقی باطنی؛ موسیقی در بطن واژه ها و متن قرآن؛ تناسب آهنگ با متن و محتوای هنری سوره ها؛ موسیقی هدایتگر و جهت دهنده</p>
<p>زمر ۳۹-آیه ۴۲: اللَّهُ يَتَوَفَّى الْأَنفُسَ حِينَ مَوْتِهَا وَالَّتِي لَمْ تَمُتْ فِي مَنَامَهَا فَيُمُسِّكُ الَّتِي قَضَى عَلَيْهَا الْمَوْتَ وَيُرْسِلُ الْأُخْرَى إِلَى أَجْلٍ مُسْمَى إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِقَوْمٍ يَنْفَغُرُونَ؛ خداوند ارواح را به هنگام مرگ بعض می‌کندو ارواحی را که نمردهاند نیز به هنگام خواب می‌گیرد، سپیده ارواح کسانی که فرمان مرگشان را صادر کرده نگه داری و روان و میوه های بهشتی با نمود زمینی و غیبی؛ تصویرپردازی روان اندیشه نمایند؛ بقره ۲- آیه ۲۵: وَبَيْسِرُ الَّذِينَ آتَيْنَا وَعَمَلُوا الصَّالِحَاتِ آنَّهُمْ جَهَّاتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ كُلُّمَا رُرُقُوا مِنْهَا مِنْ ثَمَرَةٍ رَرْقًا قَالُوا هَذَا الَّذِي رُرْقَنَا مِنْ قَبْلٍ وَأَتُوا بِهِ مُتَشَابِهًا وَلَهُمْ فِيهَا أَزْوَاجٌ مُطْهَرَةٌ وَهُمْ فِيهَا حَالِلُونَ؛ کسانی را که ایمان آوردهاند و کارهای شایسته انجام داده‌اند مژده ده که ایشان را با غهای خواهد بود که از زیر [درختان] آنها جویها روان است هر گاه میوه‌ای از آن روزی ایشان شود می‌گویند این همان است که پیش از این [نیز] روزی ما بوده و مانند آن [نعمتها] به ایشان داده شود و در آنجا همسرانی پاکیزه خواهند داشت و در آنجا جاودانه بمانند؛ پس ۳۶- آیه ۴۷: وَإِذَا قِيلَ لَهُمْ أَنْفَقُوا مِمَّا رَزَقْنَاهُمُ اللَّهُ أَعْلَمُ كَفَرُوا بِالَّذِينَ آتَيْنَا أَنْطِيمٌ مَنْ لَوْ يَشَاءُ اللَّهُ أَطْعَمُهُ إِنْ أَتْنُمْ إِلَّا فِي ضَلَالٍ مُّبِينٍ؛ چون به آنان گفته شود از آنچه خدا به شما روزی داده انفاق کید کسانی که کافر شده‌اند به آنان که ایمان آورده‌اند می‌گویند آیا کسی را بخورانیم که اگر خدا می‌خواست [خودش] وی را می‌خورانید شما جز در گمراهی اشکاری [بیش] نیستید؛ ق ۵-۰ آیه ۱۶: وَلَقَدْ خَلَقْنَا زمین به عنوان دو موجود عاق؛ جهنم به عنوان موجودی سیری ناپذیر تصویر می‌شود که گنهکاران را از دور می‌بیند و خشمگین می‌شود؛ تصویرپردازی خاص قرآنی در ۵ آیه دیگر تصویرپردازی خاص قرآنی در اول سوره مرسلاط؛ خطاب به آسمان و یک شروع زندگی و نشاط خاص؛ نمونه دیگر تصویرپردازی خاص قرآنی در ۵ آیه اول سوره مرسلاط؛ خطاب به آسمان و زمین به عنوان دو موجود عاق؛ جهنم به عنوان موجودی سیری ناپذیر تصویر می‌شود که گنهکاران را از دور می‌بینند و خشمگین می‌شود؛ تصویرپردازی پاسخ دادن جهنم و بهشت؛ تصویرپردازی روان آدمی و حالات روحی آدمی مثل خشم و ... که به سان آدمی آرام می‌گیرد و به هیجان می‌آید و سخن می‌گوید و ساكت می‌شوند و</p>	

شهری

فصلنامه مدیریت شهری
Urban Management
شماره ۳۴ بهار ۱۳۹۳
No.34 Spring 2014

۳۴۹

ادامه جدول ۳. نشانه‌های زیبایی در قرآن کریم:

<p>گناه است و جاسوسی مکنید و بعضی از شما غیبت بعضی نکند آیا کسی از شما دوست دارد که گوشت برادر مردهاش را بخورد از آن کراحت دارید [پس] از خدا پرسید که خدا توبه‌پذیر مهریان است (۱۲): والصیح اذا نفس / ۵ آیه اول سوره مرسلات؛ یومَ نَقُولُ لِجَهَنَّمَ هَلِ امْتَلَأْتِ وَنَقُولُ هَلْ مِنْ مَرِيْدٍ آن روز که [ما] به دوزخ می‌گوییم آیا پر شدی و می‌گوید آیا باز هم هست (۳۰)؛ وَلَمَّا سَكَتَ عَنْ مُوسَى النَّعْصَبَ؛ فَلَمَّا ذَهَبَ عَنْ إِبْرَاهِيمَ الرَّوْعُ وَجَاءَهُ الْبَشَرُ... اُفْرَغْ عَلَيْنَا صَبْرًا: ...فَلَا أُفْسِمُ بِالْخُسْ - الْجَوَارُ الْكُسْ - وَاللَّيْلُ إِذَا عَرَفَ... ق ۵۰- آیه ۳۰: یومَ نَقُولُ لِجَهَنَّمَ هَلِ امْتَلَأْتِ وَنَقُولُ هَلْ مِنْ مَرِيْدٍ؛ بقره ۲- آیه ۲۵۰: ... اُفْرَغْ عَلَيْنَا صَبْرًا...؛ انعام ۶ آیه ۳۱: ... وَهُمْ يَحْمِلُونَ أُولَارَهُمْ عَلَى طُهُورِهِمْ أَلَا سَاءَ مَا يَتَرَوْنَ... وَآنَانْ بَارِ سَنْگِنْ گَنَاهَنْشَانْ رَا به دوش می‌کشند چه بد است باری که می‌کشند (۳۱) / واقعه ۵۶ آیه ۸۳: فَلَوْلَا إِذَا بَلَغَتِ الْحُلُقُومَ آنگاه که [جان شما] به گلو می‌رسد</p>	<p>می‌آیند و می‌روند؛ گاه تصویرپردازی قرآن به امور معنوی، هیات مادی و جسمانی می‌بخشد؛ به ستاره در تصویرپردازی جان و حیات داده شده است چونان آهوبی که حرکت می‌کند و در لانه اش آرام می‌گیرد. شب هم به سان شخصی است که حرکت می‌کند و در تاریکی پشت می‌کند. صحیح هم مثل موجودی زنده نفس نفس می‌زند؛ تصویر پردازی تشبیهات و تجسمات (مثال: اعمال کافران به سراب در بیابان: نور آیه ۳۹)؛ پراکنده شدن کردار کافران مثل خاکستر در طوفان: ابراهیم آیه ۱۱؛ و حس عذاب به غلطت و سنگینی: ابراهیم آیه ۱۷؛ تصویر پردازی عینیت بخشی (گناه به صورت بار سنگینی به عینیت در می‌آید: انعام آیه ۳۱؛ صلح و آرامش: بقره آیه ۲۰۱؛ عینیت حرکت یافتن و رسیدن روح به گلو: واقعه ۸۱)</p>
---	---

جدول ۴. پیشنهادهایی برای نوع کاربرد واژگان زیبایی به کاررفته در متن قرآن کریم برای فضاهای شهری؛ مأخذ: نگارنده.

کاربرد و مصدق در شهر و فضاهای شهری	واژه	مرتبه
جمال	واژگان محوری زیبایی	واژگان
<p>زیبایی نظام حرکتی و سیرکولاسیون شهری با تعادل بخشی مناسب به رابطه انسان و ماشین؛ تعدل بهینه ارتباط انسان با طبیعت در فضاهای شهری؛ تعامل انسان و محیط زیست؛ گذشت در روابط شهر وندی؛ رابطه مناسب ارتباطات انسانی در شهر؛ گسترش اخلاق حسن شهری؛ تقویت روابط همسایگی؛ رها کردن و دوری گزیدن از عوامل زشت اخلاقی در فضاهای شهری</p>	حسن	
<p>طراحی فضاهای مسکونی مناسب در شهر؛ طراحی فضایی شهری که به شهر وندان احساس مناسب و نیکو منتقل نماید؛ طراحی فضاهایی زیستی در شهر که به خوشحالی روحی و روانی انسان منجر گردد؛ در نظر گرفتن نیازهای روحی و مادی انسان جهت رسیدن به کمال در شهر؛ فراوانی اجناس در شهر؛ بهبود و ارتقا وضعیت اقتصادی شهری؛ کارهای نیکو در فضاهای شهری؛ پیروی از نظام توحیدی؛ وحدت در اجزا و عناصر و مدیریت شهری؛ فضاهای شاد و مفرح در شهر؛ مشارکت شهر وندان در نظام مدیریت شهری در سطوح مختلف اعم از مدیریت کلان شهری تا مدیریت محلات شهر؛ تسليم خدا و نیکو کاری در فضاهای زیستی شهری و مناسبات شهری؛ پیروی دین حق و تذکر دهنی در فضاهای شهری به نظام معرفتی توحیدی</p>	زینت	

مدیریت شهری

فصلنامه مدیریت شهری
Urban Management
شماره ۳۴ بهار ۱۳۹۳
No.34 Spring 2014

۳۵۰

ادامه جدول ۴. پیشنهادهایی برای نوع کاربرد واژگان زیبایی به کاررفته در متن قرآن کریم برای فضاهای شهری؛ مأخذ: نگارنده.

مرتبه کاربرد	حلیه	توضیح
دوام	آراستن فضاهای شهری؛ تجسم نعمتهاي بهشتی در فضاهای شهری (اعم از درخت، فضای سبز، منظر شهری مناسب، شهر سالم، ایمنی و امنیت در شهر)؛ فضاهای خوشایند برای شهروندان؛ شرایط زیست مناسب برای شهروندان در فضاهای شهری	
بهجت	تداوم فضاهای سبز شهری؛ توجه به رابطه زمین و آسمان مبتنی بر زیست بوم در محیطهای شهر؛ جاری ساختن آبهای روان؛ طراحی باغهای درون و برون شهری؛ توجه به کاربرد فضای سبز و نظام مبتنی بر زیست بوم در فضاهای شهری؛ فضاهای مفرح در شهر؛ طراحی مناسب فضاهای گران فراغت آموزنده برای شهروندان؛ طراحی فضاهای سبز و پارک؛ توجه به آسمانها و زمین و بارش باران و مجسم مفاهیم زمین و آسمان و رویش باران با یک نظام خلاقانه در فضاهای زیستی؛ باغها بهجت انگیز و رویش درختان؛ طراحی کمرنگ سبز شهرهای جدید در بیرون و داخل شهر	
زخرف	دوری از زیباسازی های کوتاه مدت و بدون ریشه؛ پرهیز از زیباسازی فضاهای شهری برای کوتاه مدت که در دزار مدت مناسب و مفیدنیست.	
تسویل	پرهیز از زیبایی های ظاهری صرف با حذف زیبایی های معنوی در شهر؛ پرهیز از زیباسازی فضاهایی در شهر که انسان را از خدا و باد خدا غافل می سازد	
حیک	تناسیات انسانی در فضاهای شهری؛ تعادل بخشی به خدمات رسانی یکسان همراه با عدالت به فضاهای شهری؛ عدالت اجتماعی؛ نظام برابری و بارداری در شهر	حوزه زیبایی
تبرج	فضاهای ذکر؛ فضاهای عبادی در شهر؛ فضاهای پاک؛ محیط زیست سالم در فضاهای شهری؛ پاک بودن فضاهای زیستی؛ شهر سالم؛ زدون آلوگی ها از فضاهای زیستی؛ پاکی و پاکیزگی در شهر؛ برپاداشتن نماز در شهر؛ دادن زکات و اطاعت از اولی الامر در حیطه های شهر و برای شهروندان	
عناصر و ویژگی های زیبایی	برخورداری از نور مناسب روز در فضاهای شهری؛ امکان سازی استفاده حداکثری نور روز در فضاهای شهری؛ توجه به امکان ذخیره و استفاده از نور روز در شب؛ روشانی در فضاهای شهری؛ کاربرد به جای شیشه در فضاهای شهری؛ توجه به وحدت در تمامی عرصه های شهری؛ توجه به فضاهای ذکر و فضاهای عبادی در سلسله مراتب فضاهای شهری؛ عدالت اقتصادی در شهر؛ عدالت اجتماعی در شهر؛ عدالت در مدیریت شهری؛ کاربرد گسترده درخت و فضای سبز در فضاهای شهری؛ بیان حلال و حرام در روابط اقتصادی در شهر	
نور	توجه به کاربرد روانشناسی مفهومی رنگ در فضاها و حوزه های زیستی شهری؛ کاربرد رنگ همراه با فضاهای سبز و گل و گیاه؛ کاربرد رنگهای خالص در سطح شهری با پرهیز از کاربرد خالص رنگ قرمز به تنها (رنگ قرمز در فضاهای شهری می باست با دیگر رنگها ترکیب شود و به همراه دیگر رنگها استفاده شود)؛ کاربرد گسترده فضاهای سبز پکارچه در سطوح شهری خالی از عملکردن؛ کاربرد رنگ زرد برای فضاهای شهری شاد و سور آفرین؛ کاربرد رنگ سفید برای فضاهای شهری بشارت دهنده و امید بخش و نشانگر رحمت؛ پرهیز از کاربرد گسترده رنگهای قرمز و سیاه در فضاهای شهری؛ کاربرد رنگ و نور در ارتباط با طبیعت؛ ارتباط فضاهای شهری با سبزی طبیعت و صدای آب در فضاهای شهری؛ توجه به گسترش مناسبات شهری انسانی مبتنی بر صفات عالی اخلاقی حسنیه به عنوان گسترش صبغه الله در فضاهای شهری؛ سبز همراه سبزه و آب بیانگر حیات و سرزندگی و نشاط؛ ترکیب رنگهای سیاه و قرمز به همراه سفید و زرد و سبز؛ رنگ خدایی رنگ توحید و ایمان؛ رنگ خدایی همراه عبادت و ایمان؛ توجه به طراحی به جای روشانی و تاریکی در فضاهای شهری؛ اهمیت به گسترش روابط انسانی با رنگ خدایی در شهر؛ اهمیت وحدت آفرینی در سیما و کالبد کلی شهر	
لون	برنامه ریزی صحیح و منسجم در مدیریت زمانبندی پروژه های شهری؛ مناسب بودن فضاهای زیستی با جمعیت و کاربران شهری؛ عمل صالح در شهر؛ معین کردن منابع لازم اقتصادی شهر	
قدر		

درستهای شهری

فصلنامه مدیریت شهری
Urban Management
شماره ۳۴ بهار ۱۳۹۳
No.34 Spring 2014

■ ۳۵۱ ■

ادامه جدول ۴. پیشنهادهایی برای نوع کاربرد واژگان زیبایی به کاررفته در متن قرآن کریم برای فضاهای شهری؛ مأخذ: نگارنده.

برای استفاده بهینه عمران و آبادانی شهری؛ جاری ساختن چشمها همراه توجه به آب آسمان؛ زمان مشخص و معین برای فعالیتهای شهروندی؛ کاربرد گسترده آب در فضاهای شهری؛ ارتباط با فضای باز آسمان؛ دیده شدن آسمان، کاستن از آلودگی های شهری؛ توجه به ارزشهای دید و منظر طبیعی در طرحها و برنامه های شهری؛ توجه به رابطه انسان و محیط زیست در فضاهای شهری / ارتباط شهروندان با فضاهای محیط طبیعی نظیر کوه و رود و آسمان؛ آموزش اخلاق مناسب شهروندی؛ تنظیم اندازه مشخص مناسب نیازهای مادی و معنوی شهروندان به کاربری های شهری؛ سنجیدن توانایی ها و پتانسیل های بالفعل و بالقوه شهر و شهروندان برای میزان توسعه های شهری آینده؛ بررسی مناسب و اندازه بودن فضاهای شهری با نیازهای مادی و معنوی شهروندان با در نظر گرفتن نیازهای امروز و آینده؛ پرهیز از نظام افراط و تغفیریت در مدیریت شهری؛ میانه روی در نظام تصمیم گیری شهری؛ توجه به فضاهای باز و آزاد شهری؛ امکان تحقق عدالت اقتصادی برای شهروندان؛ توجه به امکان فکر در فضاهای شهری		
---	--	--

جدول ۵. کاربرد و مصداق سامانه های زیبایی به کاررفته در متن قرآن کریم برای فضاهای شهری؛ مأخذ: نگارنده.

سامانه های زیبایی به کاررفته در متن قرآن کریم		
نمونه زیبایی	نام	زیبایی
توازن و تعادل در نظام شهری؛ هندسه شهری مناسب زیست انسان و نیازهای روحی روانی مادی انسان؛ توجه به دید انسانی در شهرها؛ توجه به ابعاد حیات مادی و معنوی انسان در فضاهای زیستی شهر؛ تذکر دهی به انسان در فضاهای شهر نیل به خالق؛ هندسه فضاهای شهری مبتنی بر هندسه انسانی؛ توجه به عابر مداری در فضاهای زیستی شهری؛ تذکر دهی انسان به بعد معنوی حیات بشری همراه با بعد مادی؛ تلاش در کسب معاش آسان و طیب در شهر؛ نظام سلسله مراتبی در فضاهای شهری؛ توجه به تناسبات فضاهای شهری مناسب با زیبایی شناسی انسان محور؛ یادآوری مدام و تذکر مدام در فضاهای شهری در مورد خالق	زیبایی انسان	زیبایی شهری
منظور و دید شهری مناسب برای رویت آسمان در فضاهای شهری ای که امکانش وجود دارد؛ تاکید بر زیبایی فضای شهری در شب و زیر نور ستارگان؛ اهمیت دید در شب شهر با معیارهای زیبایی شناسی؛ لزوم طراحی برای شب در شهر؛ لزوم دیده شدن ستارگان آسمان در شب شهرها، که خود الزام دقت در معیارهای زیست محیطی و شهر سالم زیست محیطی و حذف آلودگی های شهری را می طلبد؛ تذکر دهی در فضاهای طراحی شده برای شهر در شب در راستای هدایت و رویکرد به خالق؛ توجه به فضای بصری آسمان در شهر و فضاهای شهری؛ دانش شناخت آسمان و ستارگان در فضاهای شهری (یادگیری فضاهای شهری به صورت خودیاده به نحوی که شهروندان با عبور و مرور در فضاهای شهری با مقاومیت از دانش آشنا شوند)؛ صحنه پردازی های هنری در فضاهای شهری مرتبط با مفهوم آسمان و زیبایی فضای آسمان و صحنه پردازی طلوع و غروب؛ تذکر در فضاهای شهری به توحید؛ در نظر گرفتن امکان استفاده از نور روز در فضاهای شهری و امکان ذخیره نور روز برای استفاده در شب؛ استفاده از تصویرپردازه های هنری در فضاسازی های شهری برای نزول آب از آسمان معرفی آن به عنوان علت زیبایی در روی زمین؛ نشانگری نمود عظمت و قدرت لایزال حق در فضاسازی های شهری نمود دهنده آسمان	آسمان	زیبایی طبیعت
توجه به زیبایی های روییدنی و نباتی در فضاهای شهری؛ اهمیت درخت و سبزه و فضای سبز در فضاهای شهری؛ برتری زیبایی طبیعی سبزه بر زیبایی مصنوع ساخت بشر؛ تلاش در رویاندن فضای سبز و گیاه در زمین های شهری خالی و جاهابی از شهر که مقدور است؛ توجه به دید و منظر فضای سبز در شهر؛ منظرآفرینی فضای سبز و سبزه زار در فضاهای شهری؛ توجه به طراحی فضاهای پستی و بلندی متشکل از سبزه زار در شهرها؛ توجه به چیدمان فضای سبز در شهر به نحوی که منظره های بیرون از بازشوها در شهر به نحوی به فضایی از سبزه زار دید و منظر داشته باشد؛ توجه به حضور آب در فضاهای شهری و در فضاهای سبز شهری؛ چیدمان فضای سبز شهری همراه با حضور آب و پستی و بلندی سبز زیبایی فضای	سبزه زار	سبزه زار

فصلنامه مدیریت شهری
Urban Management
شماره ۳۴ بهار ۱۳۹۳
No.34 Spring 2014

ادامه جدول ۵. کاربرد و مصداق سامانه‌های زیبایی به کاررفته در متن قرآن کریم برای فضاهای شهری؛ مأخذ: نگارنده.

<p>شهری است؛ توجه به قرار گیری عناصر متضاد بلندی و پستی زمین در کنار سبزه زار و آب؛ چیدمان فضاهای سبز روی هم در فضاهای شهری؛ استفاده از درخت به عنوان نشانه شهری؛ کاشت درخت در مسیرهای عبوری و گذرهای شهری؛ منظره پردازی نزول آب از آسمان در فضاهای شهری؛ تراکمها پردرخت در فضاهای ممکن شهری؛ استفاده و کاشت درختان بلند قامت در شهر به عنوان علامت</p>	
<p>توجه به توسعه همه جانبی در شهر با در نظر گرفتن رابطه انسان با محیط اطراف اعم از حیوان و نبات و جماد؛ اهمیت تلاش و کوشش و حرکت در فضای شهری و مخالفت با رکود و خمود جامعه شهری؛ برتری حرکت دسته جمعی و نظام امت در برابر نظام فردی و تک روی در شهر</p>	زیبایی جانداران
<p>دعوت به ایمان در فضاسازی های شهری؛ فضای تذکر و دعوت به خالق در شهر؛ دوری از فضاسازی های دور کننده از حق در شهر</p>	زیبایی های معنوی و اخلاقی
<p>سعی در گفتار به شیوه احسن و بهترین نحو در فضاهای شهری؛ مدیریت شهری در راستای اخلاق کریمه و حسن شهر وندان در شهر؛ دعوت به زیبایی در گفتار و کردار در فضاهای شهری؛ بهره گیری از کلمات موزون در فضاهای شهری؛ ترک سخن زشت در سطوح شهری</p>	گفتار و کردار و سخن زیبا
<p>سفرارش به حسن سلوک در فضای خانواده به عنوان بنیادی تربیت و اولین اجتماع تشکیل دهنده پیکره شهری و تداوم رفتار خوب در سطوح دیگر سلسله مراتب شهری از خانه به کوچه و محله و همسایگی ها و شهر؛ گسترش فضای معنوی در شهر</p>	رفتار خوب با والدین
<p>صبر بر مشکلات حاصله از عمران و آبادانی در فضاهای شهری؛ صبر در برخورد با شهر وندان در سطوح مختلف شهری و فضاهای شهری؛ آموزش صبر در فضاهای آموزشی به شهر وندان جهت حسن سلوک مراوات اجتماعی شهری؛ تذکر به خواستن صبر از خدا در فضاهای شهری و تجسم زیبا دانستن صبر در فضاهای شهری</p>	صبر
<p>آموزش فرهنگ گذشت در سطح شهری به شهر وندان؛ آموختن فرهنگ گذشت از سطح مختلف آموزشی تعلیم و تربیت به شهر وندان در راستای افزایش حسن سلوک و رفتار بهینه شهر وندان و افزایش اخلاق شهر وندی؛ توجه به گذشت در قواعد زندگی شهری</p>	گذشت
<p>دوری گریدن از آلودگی های معنوی و مادی در محیط شهری؛ هجرت به محیط شهری لزوم استقامت و صبر و تداوم تلاش و کوشش در راستای بهبود حیات شهری را می طلبد؛ دوری از محیط آلوده در شهر از لحاظ مادی و معنوی و هجرت به محیط سالم مادی و معنوی در شهرها؛ تلاش در بهبود و ارتقا کیفیات و کمیات معنوی و مادی شهر</p>	دوری گریدن زیبا
<p>سعی در عدم خشونت در محیط شهری؛ صلح در فضاهای شهری؛ دوری و جدایی نیز در فضاهای شهری توام با خوشی و خرمی باید باشد به خصوص در روابط همسایگی فضاهای شهری؛ آموزش حسن رفتار شهر وندی در فضاهای شهری؛ دقت به پرداختن بیشتر به زیبایی های معنوی در شهر بیشتر از زیبایی های مادی؛ پرهیز از پرداختن به زیبایی مادی بدون پرداختن به زیبایی های معنوی</p>	طلاق

به کاربرد بررسی نشانه‌های زیبایی در قرآن کریم در شهر، بهره گیری از تصویرپردازی و نیز مفهوم حیات طیبه در نظیر وحدت، تناسب و توازن، چینش منظم، تنوع و تضاد، گوناگونی رنگ ها، پیراستگی از عیوب و نیز نشانه هایی همچون اثرگذاری معنوی، هدفمندی زیبایی شناسی، ساختار هندسی، همگرایی ماده و معنا، بهره گیری از آرایش متناسب و متضاد، بهره گیری از ساختارهای چند وجهی و چند سطحی و چند لایه، همانندی آغاز و پایان، استفاده از ساختاربندی متقارن، فضاهای شهری پیشنهاد می‌گردد.

جدول ۶. کاربرد و مصداق نشانه‌های زیبایی به کاررفته در متن قرآن کریم برای فضاهای شهری؛ مأخذ: نگارنده.

نشانه	کاربرد و مصدق در شهر و فضاهای شهری
خداآند سرچشمۀ زیبایی‌ها	جهان بینی توجیهی محوری در فضاسازی های شهری؛ گزینش زیبایی نام های کوی ها و محلات و فضاهای شهری؛ نامهای زیبا در عرصه شهری؛ رها کردن زیبایی های غیر اصیل و گرایش به زیبایی خدایی در فضاهای شهری؛ فضاهای مانوس با فطرت اصیل آدمی
وحدت	نماد امت اسلامی؛ مفهوم امت واحد؛ وحدت فضاهای شهری؛ فضاهای شهری یکپارچه؛ رسیدن به کمال در عرصه حیات مادی و معنوی شهر و شهروندان؛ تاکید گسترده بر لزوم حفظ وحدت آحاد شهر و شهروندان شهر؛ مرکزیت در فضاهای شهری؛ هماهنگی اجزا، تناسب، توازن، تحول و سیر تدریجی، تکراری موزون در قرارگیری با مرکز نیروی قادرمند در فضاهای شهری؛ به کارگیری عناصر وحدت بخش در فضاهای شهری؛ به کارگیری مرکزیت و فضای دعوت کننده در فضاهای شهری؛ هماهنگی فی مابین عناصر فرم و فضا در شهر؛ استفاده از الگوهای هندسی مشخص؛ استفاده از الگوهای اتصال فضاهای مختلف در شهر در خلق پیکره واحد شهری؛ سلسه مراتب بین اجزا و عناصر مختلف شهری جهت دستیابی به انتظام و وحدت بخشی در ساختار شهر و فضاهای شهری
تناسب و توازن	هنده دقيق و منظم در فضاهای شهری؛ برقراری اندازه و نسبت مشخص زیبایی شناسی در فضاهای شهری؛ بهره گیری از تناسب در زیبایی فضاهای بصری و حجمی شهر؛ طراحی مرزبندی مشخص بین دانه های و کاربری های مختلف شهری؛ سازش و هماهنگی فضاهای شهری؛ توجه همزمان به ابعاد مادی و معنوی جیات انسان در شهر؛ در نظر گرفتن تناسب احجام و فاصله های عناصر شهری
چینش منظم	نظم و ترتیب در فضاهای شهری؛ دقت در ترتیب فضاهای شهری؛ چینش نظام دار فضاهای شهری؛ استفاده حداقلی از زیبایی های طبیعی در شهر
تنوع و تضاد	استفاده از تنوع و تضاد در فضاهای شهری؛ گونه های مختلف گیاهی متناسب اقلیم؛ استفاده از تضادهای روز و شب، سفیدی و سیاهی، زمین و آسمان، کوه و دشت؛ در طراحی فضاهای زیستی در شهر
گوناگونی رنگ ها	توجه به زیبایی شناسی رنگ در فضاهای شهری؛ استفاده از رنگ سبز ترجیحاً به صورت طبیعی و بسترسازی فضاهای سبز پیوسته در شهر؛ استفاده از تنوع رنگ ها در شهر؛ استفاده از رنگ زرد برای ایجاد فضاهای شادی بخش پرهیجان در شهر؛ استفاده از نظام نور در کنار رنگ در شهر؛ ایجاد سور و نشاط با نظام رنگ در شهر؛ مدیریت شهری در راستای ایجاد صبغه الله رنگ خدایی در تمامی صنوف و صفوون شهر و شهروندان؛ تلاش در ارتقا حسن خلق شهر و شهروندی؛ استفاده هدفمند از روانشناسی رنگ در فضاهای شهری؛ رنگ سفید مظہر امید و بشارت و رحمت؛ پرهیز از بکارگیری رنگ سیاه و قرمز خالص در فضاهای شهری
پیراستگی از عیوب	تلاش در رسیدن به کمال در حیات مادی و معنوی شهر و شهروندان؛ تلاش در راستای رسیدن به فقدان نقض و عیوب در فضاهای شهری؛ تلاش در کاستن کاستی ها و ناهمگونی ها در فضاهای شهری؛ پرهیز از عیوب و کاستی در امور مادی و معنوی شهر؛ تلاش در پیراستگی عیوب سیمای ظاهر و باطن شهر؛ بازنگریستن و بازنگری مجدد طرح ها و فضاهای شهری در راستای برطرف کردن مجدد عیوب و کاستی های احتمالی؛ شکر و فضای شکر گذاری در شهر و ارتقا فرهنگ شکر در نظام مدیریت شهری و شهروندی؛ پرهیز از آفات زیبایی مادی و معنوی در شهرها
اثرگذاری معنوی	تلاش در اثرگذاری معنوی فضاهای شهری بر شهر و شهروندان؛ پخش کلام خداوند با دلنشیں ترین حالت در فضاهای شهری در موقع مناسب و در زمان لازم حساب شده؛ تلاش در کاستن از دردهای معنوی شهر و شهروندان در سطوح مدیریت شهری؛ تلاش در رسیدن به جلوه های معنوی در شهر
هدفمندی زیبایی شناسی	توجه به اصل هدفمندی زیبایی برای تأثیرگذاری در فضاهای شهر؛ زیبایی فضاهای شهری علاوه بر مباحث هنری و مادی، معنوی و هدفمند باید باشد؛ زیبایی فضاهای شهری با تاکید بر هدفهای آموزشی و بیان اندرز و عقیده و اخلاق
ساختار هندسی	نظم و پیوند مناسب میان موضوعات مختلف شهری؛ شکل کالبدی هماهنگ شده فضاهای شهری با عملکرد و محیط پیرامون؛ شهر در نظام معناشناسی مشخصی قرار گیرد؛ مفاهیم و معانی در شهر علاوه بر معنای ظاهری

فصلنامه مدیریت شهری
Urban Management
شماره ۳۴ بهار ۱۳۹۳
No.34 Spring 2014

۳۵۴

ادامه جدول ۶. کاربرد و مصداق نشانه‌های زیبایی به کاررفته در متن قرآن کریم برای فضاهای شهری؛ مأخذ: نگارنده.

<p>در ترکیبی از مفاهیم و معانی دیگر و با ساختار هندسی متناسب با محل می‌تواند در مضمونی مختلف به کار برده شود؛ نظام ارگانیک در ساختار گذرها و معابر منطبق بر ساخت زمین؛ ساختار نظام معنایی در فضاهای شهری؛ تناسب و هماهنگی در طرح ریزی فضاهای شهری با گزینش مناسب عناصر شهری و آنگاه نظم و چیزی آنها در نظامی ویژه؛ آهنگ و موسیقی فضایی در طرح محلات و فضاهای شهری ناشی از ساختار هندسی گزینش منظم عناصر و اجزای شهری (این نکته نیازمند بحث و بررسی های جدی تر و عمیق تری است که در این رساله فقط به آن به طور مختصر اشاره گردید)؛ ساختار هندسی متناسب و سازگار با بافت محتوایی شهر؛ تسلسل معنایی در مقصودهای بین فضاهای و عناصر شهری به نحوی که ساختار کلی هندسی دارای وحدت کلی در سیمای کلی و ساختار هندسی متوازن شهری باشد؛ شکل هماهنگ شده مفاهیم در فضاهای شهری؛ فضاهای شهری در نظامی معناشناسی قرار داشته باشند؛ ساختارهای هندسی به کار رفته در شهر بتوانند ترکیبی از عناصر شهری دیگر و با ساختار هندسی آن عناصر نیز به کار روند؛</p>	همگرایی لفظ و معنا
<p>همانگی فضاهای شهری با مفاهیم به کار رفته در آنها؛ تغییر نظام فضاهای شهری با تغییر محتوای آنها؛ به کار گیری طراحی فضاهای شهری متناسب عملکرد فضایی آنها؛ به کار گیری تحول فضاهای شهری متناسب مفهوم موضوعی آنها؛ تفاوت در بافت و موقعیت شهری و روابط فضایی شهری و ظرفیت های شهری و صورتی کالبدی ظاهری فضاهای شهری متناسب ظرفیتی های بصری و عملکرد و منظر شهری و نوع و تعداد استفاده کنندگان از آنها و فرهنگ شهر وندان استفاده کننده؛ فضاهای با طراحی محکم و استوار متناسب مسائل و مباحث عبادی و دینی شهر</p>	آرایش واژگانی متناسب
<p>قرارگیری عناصر شهری متناسب در فضاهای شهری؛ قرارگیری عناصر شهری جایگزین در فضاهای شهری باید با مطالعه ساختار متن بافت شهری صورت گرد چون ممکن است آسیب جدی کالبدی یا معنوی بر فضای شهری وارد آورد؛ جایگزینی عناصر و اجزای شهری باشد هم از لحاظ معناشناختی در شهر و هم از لحاظ ساختار و عملکرد و نیز انتخاب بهینه بهترین جایگزین صورت گیرد؛ اهداف معنایی در فضاهای شهری؛ مفاهیم زیبایی شناسی باید با بعد تربیتی درآمیخته گردد؛ فضاسازی شهری حدامکان متناسب عناصر شهری بومی در دسترس صورت گیرد؛ معنا در فضاهای شهری و فضاهای متباین و ضربانگ عبور سلسله مراتب در فضاهای شهری متناسب با هدف مجموعه فضای شهری باید صورت گیرد.</p>	آرایش واژگانی متضاد
<p>در فضاهای شهری عناصر متضاد با چیزی همچوواری مثبت و منفی قرار گیرد، نظیر نور و تاریکی؛ فضای ورود و خروج و به عبارتی اول و آخر فضای شهری طراحی شده باشد؛ بحث تبییر و انذار در طراحی فضاهای شهری مد نظر قرار گیرد، به طور مثال معنا در طراحی و مصورسازی بهشت و دوزخ با تغییر خاص خود از دیدگاههای مختلف در فضاهای شهری می‌تواند مورد استفاده قرار گیرد.</p>	آرایش واژگانی متضاد
<p>ویژگی ابتکاری ای که با الهام از فضاسازی قرائی می‌تواند در فضاهای شهرهای اسلامی مورد استفاده قرار گیرد؛ ترکیب بندی فضاهای و عناصر شهری با سطوحی متفاوت که هر یک از سطوح خود لایه ای مستقل می‌تواند باشد؛ ساختار پلکانی لایه های به هم پیوسته با مضمون ربطی وحدت بخش در فضاهای شهری؛ به عنوان مثال ممکن است فضایی شهری از چندین زیر سطح فضای شهری با عملکردهای متفاوت تشکیل شده باشد که در عنصر و مضمون ربط دهنده یکسانی از نظر فضایی مشترک بوده و با سطوح شهری دیگری در ارتباط باشند. در سطح دوم نیز در فضای شهری ممکن است عناصر شهری ای وجود داشته باشد که دارد که از مضمون ربطی متفاوت- ولی مرتبط با سطح اول- برخوردارند، و بالاخره سطح سوم با همان ویژگیها، این ساختار فضایی را تکمیل می‌کنند(نظیر لایه هایی از کاربریهای متفاوت و شبیه هم در بازارهای سنتی که راسته ها و کاروانسراها و تیمچه ها در کنار هم عمل می نمایند)؛ برخی ترکیب بندی شهری با ویژگیهای خاص زیبایی شناسی از سطوح مختلفی از عناصر شهری می‌توانند تشکیل شده باشند که هر کدام لایه مستقلی هستند؛ ساختار سلسله مراتب سطوح فضاهای شهری از نقطه نظر عملکرد یا توپوگرافی یا معابر ...؛ ساختار مرحله به مرحله فضاهای شهری می‌تواند در حال بیان و ارتقا سطوح بینشی شهر وندان همراه با مفاهیم هنری و دعوت کنندگی برای تداوم موضوع باشد</p>	ساختارهای چند وجهی و چند سطحی و چند لایه قرآن

درست‌شهری

فصلنامه مدیریت شهری
Urban Management
شماره ۳۴ بهار ۱۳۹۳
No.34 Spring 2014

۳۵۵

ادامه جدول ۶. کاربرد و مصداق نشانه‌های زیبایی به کارفته در متن قرآن کریم برای فضاهای شهری؛ مأخذ: نگارنده.

<p>آغاز و پایان فضای شهری طراحی شده؛ شهر در ابتدا و انتهای دارای یک نشانه طراحی شده باشد؛ طراحی ابتدا و انتهای شهر دید کلی از ماهیت مفهومی شهر را ارائه دهد؛ تشابه در معنا و مفهوم طرح ابتدا و انتهای شهر یا فضای شهری</p> <p>پایان و آغاز شهر یا فضای شهری یک طرح ویژه؛ هماهنگی و انسجام در تعریف کالبدی مجموعه شهری؛ تمرکز بر روی مفهومی خاص در شهر که بار هویتی خاصی برای آن شهر دارد؛ تکرار عناصر خاص در فضای پایان و آغاز سبب انسجام ساختاری می‌گردد</p> <p>تقارن ویژگی مهم در فضاهای شهری؛ قطعات شهری با نظامی موزون وبا ساختاری متقارن؛ تقارن متوازنی از عناصر و اجزا و محلات و خدمات رسانی شهری و نظام سیرکولاسیون شهری در قطعات شهری؛ نوعی موسیقی حاصل از طراحی شهری تاریک روشنهای و نظام فضایی متباین و گشودگی تنگی فضایی و نظام فضای سبز و آب و منظر در فضاهای شهری موجود باشد</p> <p>تلاش در رسیدن به مفهوم حیات طبیه در فضاهای شهری؛ در فضاهای شهری تذکر بر اینکه این جهان فانی است و عالم واقعی عالم عند الله است؛ تلاش بر رسیدن به معیارهای پایداری فضاهای شهری؛ تلاش در نیل به رسیدن به کمال در فضاهای شهری؛ تلاش در رسیدن به کسب علم و دانش در شهر؛ اهمیت جایگاههای عبادی در شهر؛ توجه به نظام سلام و سلامتی و عاری بودن از بیماری و تهدید در شهر و فضاهای شهری؛ امنیت در فضاهای شهری؛ تذکر بر زیبایی های معنوی در کنار زیبایی های مادی؛ تلاش در شناخت و نفی فضاهای شیطانی و شناخت و ایجاد و خلق فضاهای رحمانی</p> <p>تلاش در رسیدن به مفهوم عدالت در فضاهای شهری؛ دست یابی به معیارهایی برای دست یابی به مفهوم عدالت در شهر؛ تلاش در راستای عدم ظلم و تبعیض در شهر و عرصه مدیریت شهری؛ تذکردهی مداوم به خداوند و فضای ذکر در شهر؛ وجود عدل توزیع مناسب و بهینه امکانات شهری و دسترسی متعادل شهر وندان در عین استقرار و مکان یابی مناسب هر عنصر و فضای شهری و ارتباط منطقی و مناسب آنها با هم است؛ تعادل در نظام کل و در اجزاء شهر؛ تعادل در ارتباط متقابل با محیط</p> <p>تلاش در یافتن و حصول به نوعی موسیقی باطنی در شهر؛ موسیقی باطنی در بطن شهر و فضاهای شهری نهفته است؛ تناسب فضای شهری با متن و بافت و محتوای مجموعه شهری؛ پس از حصول به موسیقی باطنی فضاهای شهری می‌باشد تلاش صورت گیرد تا این موسیقی باطنی برای شهر وندان هدایتگر باشد</p> <p>تصویر پردازی های هنری در شهر و فضاهای شهری؛ تصویر پردازی های هنری از مرگ و حیات؛ تصویرپردازی هنری از بهشت و نعمت‌های بهشتی در شهر و فضاهای شهری (سایه درختان، آب جاری، و ...) تصویرپردازی در شهر برای روان شهر وندان، تصویر نزدیکی انسان به خدا در شهر؛ تصویرپردازی تجلی زشتی در فضاهای شهری؛ تصویر پردازی در ترسیم عدالت؛ تصویرپردازی در مفهوم امانت و سپردن امانت به انسان؛ تصویر پردازی در پاسداشت و حفاظت از طبیعت و زمین در شهر؛ تصویر پردازی تشییهات و تجسمات نیک و بد در فضاهای شهری</p>	<p>همانندی آغاز و پایان جملات</p> <p>همانندی پایان و آغاز جملات</p> <p>ساختاربندی متقارن</p> <p>حیات طبیه</p> <p>عدالت</p> <p>موسیقی باطنی</p> <p>تصویر پردازی هنری</p>
--	--

مدیریت شهری

فصلنامه مدیریت شهری
Urban Management
شماره ۳۴ بهار ۱۳۹۳
No.34 Spring 2014

■ ۳۵۶ ■

مختلف زیستی، و نیز ارتقا معیارهای اخلاقی - که در شهرهای معاصر دچار بحرانهای جدی شده است - گردد. تلاش در به کارگیری مولفه های زیبایی شناسی اندیشه اسلامی در فضاهای شهری معاصر، به لحاظ پرداختن به معنا، در عین پرداختن به جهان ماده، در نهایت میتواند سبب ارتقاگمی - کیفی، و مادی - معنوی فضاهای شهری گردد. به دلیل اینکه اغلب مردم در شهرهای مسلمان نشین، در زندگی روزمره خود پیرو شریعت هستند؛ چنانچه ابعاد باطنی و معانی و مفاهیم زیبایی شناسی

نتیجه گیری و جمعبندی

تحقیق حاضر سعی در شناخت و جستجوی معانی و مفاهیم زیبایی شناسی قرآن کریم، به عنوان منشا اندیشه اسلامی برای استفاده در شهرها و فضاهای زیستی داشته است. به کار بستن اصول تفکر زیبایی شناسی قرآنی، می‌تواند سبب حل معضلات شهری جهان معاصر نظیر ویرانی محیط زیست شهری و یا آلودگی های بصری و زیست محیطی فضاهای شهری و افزایش کمیت و کیفیت زیبایی شناسی فضاهای شهری در حوزه های

پیشنهاد برای پژوهش‌های آتی و تداوم تحقیق: با توجه به نتایج مستند این پژوهش، برای سایر محققان و پژوهشگران، موارد زیر برای برای پژوهش‌های آتی توصیه می‌شود:

- به کارگیری مفاهیم زیبایی شناسی قرآنی برای شهرسازی در دوران معاصر نظری طراحی شهرهای جدید و....
- تحلیل معانی و مفاهیم زیبایی شناسی حاصله از شهرهای عهد اسلامی با نرم افزارهای شهرسازی در دوران معاصر برای مقایسه تطبیقی با معيارهای حاصله از زیبایی شناسی برگرفته از مفاهیم قرآنی
- پیشنهاد می‌گردد از اصول حاصله از معيارهای زیبایی شناسی قرآن کریم، در طراحی‌های نمونه‌های موردی پایاننامه‌های کارشناسی ارشد طراحی شهری در مواردی چون شهرک‌ها، فضاهای شهری، مرکز محلات، محله‌ها و واحدهای همسایگی، بهره‌گرفته شود.

دری شهری

فصلنامه مدیریت شهری
Urban Management
شماره ۳۴ بهار ۱۳۹۳
No.34 Spring 2014

۳۵۷

- منابع و مأخذ**
۱. قرآن کریم
 ۲. احمدی، بابک (۱۳۸۵) حقیقت و زیبایی، درسهای فلسفه هنر، چاپ یازدهم، نشر مرکز، تهران.
 ۳. اعوانی، غلامرضا (۱۳۷۵) حکمت و هنر معنوی، انتشارات گروسوی، تهران.
 ۴. افراصیاب پور، علی اکبر (۱۳۸۰) زیبایی پرستی در عرفان اسلامی، انتشارات طهوری، تهران.
 ۵. المبیدی رشید الدین، ابوالفضل (۱۳۳۹) کشف الاسرار و عده الابرار، به اهتمام علی اصغر حکمت، انتشارات دانشگاه تهران، تهران.
 ۶. الهجویری الغزنوی ابن الحسن علی بن عثمان، (بی‌تا)، کشف المحجوب، تصحیح ژوکوفسکی، به قلم محمد عباسی، انتشارات امیرکبیر، تهران.
 ۷. بقلی شیرازی، روزبهان، (۱۳۶۰) عبهر العاشقین، بکوشش هانزی کربن، محمد معین، انتیتو ایران و فرانسه، تهران.
 ۸. حضرت علی بن الحسین، امام چهارم علیه السلام، (۱۳۷۵) الصحیفه‌ی السجادیه‌ی، مترجم: آیتی عبد‌المحمد، چاپ دوم، سروش، تهران.

اندیشه اسلامی در فضاهای شهری احیا و به کار گرفته شود؛ می‌تواند به عنوان راه حلی برای بسیاری از مشکلاتی که شهرهای مسلمان نشین با آن روبرو هستند؛ از نو به کار گرفته شود. با اینکه در دنیای غرب ساختار اجتماعی و فکری جامعه و فضاهای شهری با جامعه مبتنی بر شریعت اسلامی متفاوت است؛ به دلیل یکسان بودن سرشت انسانی، و پیوند درونی اسلام و مسیحیت و یهودیت در اندیشه توحیدی، و بدلیل اینکه بحران محیط شهری جوامع مدرن نیز شدید گشته است، اصول حاصله از طراحی شهرهای اسلامی در نظر غربیان نیز که دل نگران آینده شهرهای خود هستند؛ ارزش بررسی و تأمل جدی را دارد. فضاهای شهری هم از لحاظ معیارهای کالبدی مادی و کمی و هم از لحاظ معیارهای معنوی و کیفی و اخلاقی می‌توانند از معیارها و معانی و مفاهیم زیبایی شناسی متجلی در شهرهای عهد اسلامی بهره گیرند. درس آموزی از مفاهیم بنیادین زیبایی شناسی اسلامی و نیز به کارگیری مفاهیم بنیادین زیبایی شناسی اندیشه‌های اصیل اسلامی مبتنی بر قرآن کریم، جهت رسیدن به آرمان شهر اسلامی، برای شهرهای معاصر در جوامع مسلمان نشین ضروری است. مشکلاتی که جوامع غربی و شهرهای معاصر مانگیر آن است برخی از آنها به نحوه و نوع تعامل انسان با محیط پیرامون بر مبنای منطق انسان غربی و برتری ماده بر معنا بر می‌گردد. مطالعاتی از این دست که سعی در بازگشت به ریشه‌های اصیل اسلامی و تفکر بنیادی زیبایی شناسی مبتنی بر درک توامان از عالم ماده و معنا در شهرهای معاصر جوامع اسلامی دارد؛ می‌تواند به عنوان کوششی قلمداد شود که سعی دارد این بارنه از زاویه تفکرات غربی و اندیشه‌های مغرب زمینی بلکه با تفکر عصر بازگشت به خویشتن حقیقی مسلمان خویش به درک و فهم مشکلات شهرهای خود نائل شود که اگر بخشی از مشکلات شهرهای معاصر به نحوه برخورد و نگرش از نوع غربی به شهر بر می‌گردد؛ بازگشت و نگریستن دوباره از زاویه خویشتن و جستن درمان دردها در منطق فطرت انسانی اسلامی شاید بتواند درمان دردهایش باشد.

۹. جعفری، یعقوب (بی تا)، کوثر تفسیر سوره حمد تاطه، بی نا، بی جا
۱۰. جوادی آملی، عبدالله (۱۳۶۹) زن در آینه جلال و جمال، نشر فرهنگ رجا، تهران.
۱۱. خرقانی، حسن (۱۳۸۷) مفاهیم زیبایی شناختی در قرآن کریم، دو فصلنامه علمی پژوهشی مطالعات اسلامی، دانشگاه فردوسی مشهد، شماره ۸۰، تابستان ۸۷، ص ۱۱ الی ۴۷.
۱۲. داورپناه، ابوالفضل (۱۳۷۵) انوار العرفان فی تفسیر القرآن، چاپ اول، انتشارات صدر، تهران
۱۳. ریاضی، حشمت الله (۱۳۶۹) آیات حسن و عشق، نشر صالح، تهران.
۱۴. ستاری ساربانقلی، حسن (۱۳۸۸)، تجلی معانی و مفاهیم زیبایی شناسی در شهرسازی اسلامی، رساله دکتری شهرسازی، استاد راهنمای دکتر حسین ذبیحی، استاد مشاور دکتر فرج حبیب، دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم و تحقیقات تهران، تهران.
۱۵. سیاح، احمد (۱۳۸۰) فرهنگ دانش آموز، عربی به فارسی و فارسی به عربی، انتشارات اسلام، تهران.
۱۶. طیب، سید عبدالحسین (۱۳۷۸) اطیب البيان فی تفسیر القرآن، چاپ دوم، انتشارات اسلام، تهران.
۱۷. علامه طباطبائی، (۱۳۷۴) ترجمه تفسیر المیزان. ترجمه موسوی همدانی سید محمد باقر، دفتر انتشارات اسلامی جامعه مدرسین حوزه علمیه قم، قم.
۱۸. قرائتی، محسن (۱۳۸۳) تفسیر نور، مرکز فرهنگی درس‌هایی از قرآن، تهران.
۱۹. قمی، حاج شیخ عباس (۱۳۶۵) مفاتیح الجنان نشر اسلامی، تهران.
۲۰. مجلسی، محمد باقر بن محمد تقی (۱۴۰۳ق) بحار الأنوار (ط - بیروت)، ناشر: دار إحياء التراث العربي، بیروت
۲۱. مطهری، مرتضی (۱۳۸۵) فلسفه اخلاق، ناشر انتشارات صدر، تهران.
۲۲. میرزایی، علی اکبر (۱۳۸۷) نهج الفصاحه - کلمات قصار حضرت رسول اعظم (ص)، انتشارات صالحان، چاپ اول، قم.
۲۳. هاسپرز، جان و اسکراتن راجر (۱۳۸۰) فلسفه هنر و